

A Carn!

Publicació electrònica d'Història Militar Catalana

Any I - setembre 2006

Contingut

núm. 2

4

EDITORIAL:

“La criminalitat d’Hezbollah, la barbàrie del Govern d’Israel”

5

ARTICLES

MANEL GÜELL. “Apunts sobre la munició pètria de propulsió manual”

8

JOAN-HILARI MUÑOZ. “Les relacions entre els miquelets i el baix clergat durant la guerra dels Segadors. Dos exemples a la diòcesi de Tortosa »

12

EL PERSONATGE:

Robert Vallverdú. “El Nen de Prades”

14

NOTÍCIES

16

RECENSIONS

M.SÁNCHEZ. “El realengo catalán en la financiación de la campaña a Cerdeña de 1356”;
G.MORRO. *La marina catalana a mitjan s. XIV...*; E.GONZÁLEZ CALLEJA. “Bon cop de falç! Mitos e imaginarios bélicos en la cultura del catalanismo”; J.M.TORRES I RIBÉ. *Felip V contra Catalunya. Testimonis d’una repressió sistemàtica, 1713-1715*; J.ALBAREDA. *El “Cas dels Catalans”. La conducta dels aliats arran de la Guerra de Successió (1706-1742)*; A.MANENT. *La Guerra civil i la repressió de 1939 a 62 pobles del Camp de Tarragona.*

26

LA CITA: L’Astúcia

L.Collado / D.de Alava

26

FONS I ARXIUS

La Gazette de França

30 / 35

RECUll / AGENDA

29

L’ESPASA I LA PLOMA

La “Crònica” de Miquel Parets

" La criminalitat d'Hezbollah, la barbàrie del Govern d'Israel "

Aquest estiu, les ja difícils relacions entre l'Estat d'Israel i llurs veïns musulmans, s'han recruat considerablement amb el segrest d'un caporal de l'exèrcit israelià per part de les milícies palestines d'Hezbollah, però sobretot, a partir de la desproporcionada resposta del govern jueu, que s'ha cobrat centenars de vides civils. Tancant l'edició, les víctimes ja depassen el miler.

Qui té la Força, l'usa. No hi ha una raça, país o estat especialment inclinat al militarisme o a les atrocitats que, en nom de qualsevol causa, poden dur a terme els seus efectius militars. Es tracta, simplement de tenir-ne o no l'ocasió. Durant molts segles, els jueus han estat un poble afeblit per la desunió, desparionat, oprimat, maleït i perseguit, i ha sofert per això un corol·lari de desgràcies (matances, expulsions, èxodes, marginacions) que van tenir el punt àlgid a l'Holocaust nazi. Ara que s'ha aplegat i organitzat, i que compta amb l'incondicional suport nordamericà, ha aconseguit consolidar la seva posició a la zona i aixecar una potent màquina de guerra (ben armada, amb Bomba Atòmica i la primera aviació del Món), abassegadora i destructiva, amatent a retornar "ull per ull, i dent per dent", amb aquesta especialíssima concepció de la correspondència que mostren els dirigents jueus.

És cert que les milícies palestines, compromeses amb la seva particular lluita santa (assassina, irreflexiva i menyspreable), no donen treva a l'Estat israelià, i per això, se'ls pot retreure una actitud terrorista inadmissible focalitzada sobre el poble jueu. Tanmateix, mai no se'ls podrà retreure tant com als dirigents israelians. Els jueus blasonen de ser el poble més culte i civilitzat, però del que està donant mostres és de tot el contrari. Amb la guerra oberta que ha encetat el seu Govern i els bombardejos indiscriminats sobre població civil (prohibitíssims a totes les convencions internacionals –arribaran a seure els dirigents jueus a les banquetes dels acusats del TPI?-), del que dona mostra és d'una colossal barbàrie i d'una capacitat per cometre atrocitats humanes, sense aturador a la seva consciència. I els jueus, n'haurien de tenir de consciència col·lectiva, si mantenen la memòria històrica del que han patit els seus passats.

Apel·lem, doncs, a aquesta consciència, i a l'esperit humanista d'ambdós bàndols, més al del israelià que al del palestí / libanès (ja que el primer té molt més poder per danyar i destruir), amb l'esperança que s'imposi finalment la Pau, un programa de pacificació de la zona que en desterrari els conflictes armats per molts anys (seria il·lús desitjar que per sempre). La Guerra només hauria d'existir per fer-ne història de fets passats, mai per veure-la als telediaris, mai perquè hi hagi un col·lectiu que l'estigui patint. La Guerra ha de formar part d'un testimoni llunyà, que alligones de com resolien els conflictes les societats primitives, i adonar-nos dels seus errors, i de com ha evolucionat el Món d'ençà. Cada cop que esclata una guerra, es produeix una involució.

ARTICLES :

Apunts sobre la munició pètria a de propulsió manual

Manel Güell

mguell@altanet.org

Evidentment, la “munició pètria”, són els trets de pedra, i la “propulsió manual”, és quan aquests trets de pedra, es llencen amb la ma. En resumides comptes, la “munició pètria de propulsió manual”, és allò que vulgarment diem el “cop de pedra”, o una “pedrada”. Pot semblar que el “cop de pedra”, com a arma, constitueixi una vulgaritat hilarant, però no era una vulgaritat quan el seu ús està documentat, no únicament a l'època antiga, i a la medieval, sinó també a la moderna. Tampoc resulta hilarant, quan era capaç d'esberlar les testes de les víctimes, almenys, segur que no ho trobaria hilarant l'Infant Pere d'Aragó, que van morir per causa d'un tret petri, per bé que disparat amb arma de foc, ni Fernando de Padilla o Josep d'Ardena, que sí que van rebre una pedrada llençada pel braç d'un enemic, traspasant el primer a conseqüència de la ferida[1].

La pedra com a projectil, s'havia usat de sempre. En el cicle homèric, la Ilíada ens dona constants exemples de guerrers que ultra la javelina i l'espasa, no dubtaven a llançar-se igualment pesats rocs. El duel singular entre Hèctor Priàmida i Aiant Telamoni, n'és un bon exemple; havent llençat ja les javelines, s'intercanviaren grossos cantals, i el salami, aconseguí tombar el seu oponent momentàniament, a l'encertar-li als genolls. A la Grècia Clàssica, Enees, Pirrus, i altres sobirans van idear les màquines d'assalt poliorcètiques, catapultes, gates i demés, i els projectils que llençaven, ultra les boles incandescents, eren rocs de pedra massissa. En el Món Romà, eren famosos els foners baleàrics, famosos i cercats com a mercenaris, per la seva punteria i habilitat amb aquest arma[2]. Més tard, amb l'aparició de l'artilleria de foc, els rocs van constituir les primeres bales de canó, molt abans que s'imposessin les de ferro, i eren tan preuades que àdhuc les feien esculpir als picapedrers per donar-les la forma més arrodonida possible. A finals del segle XVI, el tractadista Luis Collado recomanava canons “pedrers” a totes les places fortes, ja que per la seva lleugeresa i facilitat de transport eren d'allò més útils en la defensa d'una expugnació. Encara el 1624, explica Diego Duque a les seves memòries, que un vaixell enemic al que s'enfrontaven, els disparà amb un pedrer, i els matà dos homes[3].

Tornant, tanmateix, a les de “propulsió manual”, cal dir que factors com el fet de no haver-hi dificultat per trobar projectils petris en qualsevol lloc (per terra), i també, que

els coneixements tecnològics precisos per al seu funcionament, per primitius, eren d'allò més ínfims (un bon braç i una afinada punteria, podien fer meravelles...), van fer que arreu, en qualsevol època i exèrcit, el seu us no hagués decaïgut, malgrat l'aparició i extensió tant de les armes llancívoles, com les de foc modernes. Quan mancaven aquestes, o llurs municions i components (cartutxos, pólvora, etc.), i era imminent repel·lir l'atac enemic, el cop de pedra no deixava de ser una magnífica opció.

N'hem col·leccionat un grapat d'exemples, amb la única intenció de donar suport a la teòrica amb que hem iniciat l'article. A mitjans segle XVI, una societat rural com la catalana, ben armada de pedrenyals, ballestes i coltells, encara recorria al "cop de pedra" si se n'esqueia l'ocasió. El 1555, a Vimbodí, Jaume Rosselló intentà apedregar Pere Merola, que l'havia agredit, tocant-lo d'una pedrada al muscle. Aquell mateix any, la cúria pobletana, també recollia diligències de les pedrades donades a un pastor reticent, i de les que s'intercanviaren Pere Foraster i Miquel Ondara. El juny de 1629, Jeroni Pujades ens assabenta com a Figueres, una quarantena de naturals apedregaren una companyia de reclutes que feia cap a la costa, per haver robat i atacat un arrendador "*Y a pedrades se nafrenen molts de una part y altra. Y lo capità fou ferit en lo front de un golpe de pedrada, que l'bolcà per terra. Y a braços fou portat a Figueras, y la companyia estropeada passà a Llers*". El 1634, amb motiu dels avalots vigatans causats per les Dècimes eclesiàstiques, recull J.B.Sanz, que les dones anaven "*ab faldes de pedras...*". A l'estiu, un avalot aixecat contra els pinxos que pretenien segrestar minyons (per a les lleves reials), els perseguia "*y a pedradas los feren recullir en una casa, y al Puyol trencaren lo cap en dos llochs...*"[4].

Fora dels usos "civils" del cop de pedra, i endinsant-nos en els pròpiament militars, també trobem força exemples. El juny de 1638, en guerra ja contra la monarquia francesa, a Mourgues, una barca gala es negà a pagar el tribut imposat pels genovesos. Sense més raons, els hispànics que hi eren es llençaren a l'abordatge del vaixell, amb dos bergantins de 45 homes cadascun. Els francesos es resistiren a cops de pedra, i la font assegura que tant solament es tractava de quatre homes! "*avec telle furie que les arrailans furent obliguez à les prendre a composition*", (o sigui que aconseguiren un especial tracte de rendició). A mitjans de juliol següent, en el socors francès de Vercelli, per alabar la resistència que en feu contra els hispànics la ciutat italiana, es deia que havent-se acabat la pólvora i el plom "*se défendirent long temps à coups de pierres, puis a la pique & a l'espée...*"[5]

Els setges a les places fortificades, constituïen un escenari idoni per que volessin projectils petris de banda i banda (més de la banda dels defensors), propulsats pel foc dels canons o pel braç dels soldats més ardits. Ja en el segle IV adC., el famós tractadista Enees el Tàctic recomanava no llençar pedres indiscriminadament, ja que per la nit, s'havien d'anar a recollir de nou... Inclús els defensors ho feien, baixant gent en cistelles perquè, a les palpentes n'agafessin totes les que poguessin; per pujar-les muralla amunt, aconsellava usar les xarxes que s'empraven per caçar senglars[6]. El setembre de 1641, a Ribesaltes, els hispànics acorralaren un grup de soldats francesos i catalans i els assetjaren a la vila. Per entrar-hi a l'assalt, els hispànics posaren un petard o bomba al portal "*y a la que posaven, tiraren los de la muralla muchas pedras que ne donaren lloch fes ningun effecte, ans bé la romperan y mataren los soldados [que] la anaven a posar*". La opció pètria els va resultar, doncs, força efectiva. El juliol de 1642, els milicians que es

defensaren contra l'exèrcit hispànic del marquès de Torrecuso, tancats a la part superior de l'església del Pla de Santa Maria, aconseguiren resistir tres hores a cops de pedra, abans de retre's i perdre la vida assassinats a mans d'uns militars que no acompliren la seva paraula. A mitjans juliol de 1648, en ple assalt a la plaça de Tortosa, el mariscal d'Ardena mateix, fa ser ferit "de un colp de pedra...". També està constatat l'ús de projectils petris al setge hispànic de Juramenha, en la guerra de Restauració de Portugal (1662)[7].

La lectura atenta d'altres fonts bibliogràfiques, segur que ens proporcionarien més casos i exemples, per bé que amb aquest grapat en tenim prou per constatar el fet que l'arma de combat més primitiva (no debades, Caín matà el seu germà Abel d'un cop de pedra al cap...), no ha caigut en desús mentre han seguit vigents les armes blanques llancívoles. I encara, a la nostra Era Atòmica, si pensem que els palestins, mancats de tota altra arma, no dubtaren a iniciar la Segona Intifahda, a cop de pedra contra les testes dels fills de Sió.

[1] Fou al setge de Nàpols, el 17 d'octubre de 1438, que un tret de bombardera esclafà el cap de l'Infant Pere, després de rebotar perduda per mig campament. ROVIRA I VIRGILI, ANTONI. *Història de Catalunya*. Bilbao: La Gran Enciclopedia Vasca, 1979, VI, p. 328-329. Padilla morí el 22 de juny de 1443 d'una pedrada de "mandrón", mena de fona baleàrica amb la que l'obsequiaren els contraris. NAVARRO LATORRE, JOSÉ. *Don Alonso de Aragón, la 'Espada' o 'lanza' de Juan II*. Saragossa: Institución Fernando el Católico, Diputación, 1983, p. 9.

[2] HOMER. *L'Iliada*. tr. Manuel Balasch, pvre. Barcelona: Selecta, 1986, I, p. 166. Sobre els foners baleàrics, vegeu un treball recent sobre el particular, a DOMÍNGUEZ MONEDERO, ADOLFO, J. "Los mercenarios baleáricos". *Treballs del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*, 56 (2005 = "Guerra y ejército en el mundo fenicio-púnico". XIX Jornadas de Arqueología fenicio-púnica, Eivissa, 2004), 163-189.

[3] COLLADO, LUIS. *Plática manual de artillería...*. Venècia: Pablo Gotardo Poncio, 1586, f. 53; *Memorias de D. Diego Duque de*

Estrada. en: *Autobiografías de soldados (siglo XVII)*. Ed. y est. de José Mª de Cossío. Madrid: Atlas, 1956, 247-484 (Biblioteca de Autores Españoles, XC), p. 371.

[4] GUAL VILÀ, VALENTÍ. *Justícia i terra. La documentació de l'Arxiu de Poblet (Armari II)*. Valls: Cossetània edicions, 2003, p. 252-253, 256 i 259; *Dietari de Jeroni Pujades*. IV. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 1976, IV, p. 205; SIMÓN I TARRÉS, ANTONI (ed.), *Cròniques de la Guerra dels Segadors*. Barcelona: Fundació Pere Coromines, 2003, p. 101 i 118.

[5] *Gazette. Recueil de toutes les gazettes nouvelles ordinaires & Extraordinaires & Autres Relations...* Par Theopraste Ronaudot..., París, [1638], núm. 80, f. 321 i núm. 89, f. 368.

[6] ENEAS EL TÀCTICO. *La poliorcètica, estrategia militar griega en el siglo IV a.C.* Madrid: Ministerio de Defensa, 1991, p. 247.

[7] SIMÓN I TARRÉS, ANTONI; VILA, PEP. *Cròniques del Rosselló. Segles XVI i XVII*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 1998, p. 115. La matança dels 33 milicians al Pla (encara avui, anualment recordada a la vila), està recollida a: GÜELL JUNKERT, MANEL. "La Conca de Barberà i

la Baixa Segarra en flames. La campanya de Lleida de 1642". *Recull*, Associació Cultural Alt Gaià, Santa Coloma de Queralt, 3 [1995] 141-153: 147-148, i també a GORT JUANPERE, EZEQUIEL; IGLÉSIES SOLÉ, MERCÈ. *El Pla de Santa Maria a mitjan segle XVII i la guerra de Separació*. Valls: Ajuntament del Pla de Santa Maria, 2005. La ferida d'Ardena, la recull un fullet volant: *Copia de una carta escrita per lo mestre de Camp Francesch Mostaros a un Cavaller de aquesta Ciutat, donantli avis de tot lo que ha passat en la presa de la ciutat y Castell de Tortosa*. Barcelona: Viuda Mathevat, 1648, f. 4. (reeditat a ETTINGHAUSEN, HENRY. *La Guerra dels Segadors a través de la premsa de l'època*. IV. Barcelona: Curial Edicions Catalanes, 2003, III, núm. 180, p. 1.187-1.190). A Juramenha, assetjants i assetjats, a més de granades es llençaren pedres (WHITE, LORRAINE. "Guerra y revolución militar en la Iberia del siglo XVII". *Manuscrits*, UAB, 21 (2003) 69-93: 75).

Les relacions entre els miquelets i el baix clergat durant la guerra dels Segadors. Dos exemples a la diòcesi de Tortosa

JOAN-HILARI MUÑOZ I SEBASTIÀ
Professor de Secundària
vinallop@terra.es

Durant la Guerra dels Segadors destacà la presència de grups armats no regulars coneguts popularment com a “miquelets”. Les seves activitats, més pròpies d’un grup de guerrillers que d’un exèrcit convencional, els donaran molta mobilitat, encara que ben sovint el seu camp d’acció preferit van ser les zones rurals, on els seus moviments eren més lliures i menys controlats per les autoritats militars^[1].

Aquí podem presentar dos casos diferents de relacions entre membres del baix clergat i miquelets a la zona nord de la diòcesi de Tortosa durant la Guerra dels Segadors. Abans d’entrar en matèria caldria parlar una mica de la situació política d’aquest territori durant bona part d’aquest conflicte. Si bé Tortosa es va afegir a la nòmina de ciutats que es van revoltar contra el govern d’Olivares durant l’estiu de l’any 1640, ben aviat les seves classes dirigents van optar per neutralitzar aquest moviment i fer un pacte amb el govern de Madrid. Així des de la tardor d’aquell any i fins l’estiu de 1648 la plaça forta de Tortosa serà un dels puntals bàsics, juntament amb Lleida i Tarragona dels exèrcits de Felip IV per controlar bona part del sud de Catalunya. Tanmateix, a les fortaleses de Flix i Miravet l’exèrcit franco-català també disposava de dos caps de pont importants per dominar tota la riba dreta del curs final del riu Ebre, fet que definí les dues zones controlades pels dos contendents d’aquesta guerra^[2].

Això motivà que si bé la ciutat de Tortosa romania sota comandament dels felipistes, bona part del seu territori rural escapava moltes vegades al seu control, i es palesava amb els grups de miquelets al servei del bàndol franco-català que es movien lliurement per la zona i imposaven la seva llei. La presència ben habitual d’aquests guerrillers pel

territori propicià unes determinades relacions (bones o dolentes) amb els habitants dels nuclis de la zona. Aquestes relacions tant podien ser positives com negatives i l'objectiu del nostre treball es presentar dos casos ben diferents pel que fa al baix clergat i els miquelets. En primer lloc tractarem el cas del rector d'Aldover, el qual fou acusat pel fiscal de la cúria diocesana de Tortosa l'any 1641 de col·laborar amb quadrilles de miquelets favorables a la Generalitat a l'inici de la guerra. En segon lloc, donarem a conèixer un cas totalment contrari, com era el d'un prevere beneficiat d'Alcanar que fou segrestat i robat per una quadrilla de miquelets a la zona del Delta de l'Ebre l'any 1647.

Procés contra Josep Nadal, rector d'Aldover, acusat de col·laborar amb miquelets (1641-1643)[3]

A finals del mes de gener de l'any 1641, el fiscal de la cúria diocesana de Tortosa va iniciar un procés criminal contra Josep Nadal, natural de Tortosa i rector d'Aldover, acusat de col·laborar amb soldats enemics de Felip IV i fins i tot d'acollir-los a l'abadia[4].

A través dels diferents testimonis que hi declararen en contra seva podem deduir que se l'acusava fonamentalment de servir d'enllaç entre els miquelets i els soldats catalans que dominaven la zona de Xerta abans de l'arribada de les tropes del marquès de los Vélez, a principis del mes de desembre de 1640. D'aquesta manera alguns habitants de la zona, que tenien familiars segrestats per aquests, com ara la vídua Àngela Daroca, de Tortosa, podien afirmar coses com aquestes

"tenint ella testimoni dos fills absents de Tortosa, que ls detenien los estrabaus o michalets en Cherta [...] y arribada a Aldover parlà ab lo rector de allí, demanantli de dits sos fills, y lo dit rector li digué que lo hu estava en Cherta y lo altre presumia que estava en [la] Galera [...] y lo dit rector se'n anà a Cherta lo mateix dia y tornà en la vesprada y li digué que habia sabut que no estava en [la] [Galera], sinó que estava en lo Perelló ell y sa muller y que lo mestre de camp no li volia dar licència al que estava en Cherta per a que vingues a Aldover per veure-la a ella..."

O un testimoni similar donat per Càndia Corriana, muller del matalasser tortosí Jaume Balaguer, la qual

"tenint detengut los michalets al marit d'ella [...] y altres que en unes carraves estaven a l'Assut, anà ella en companyia de sa germana [...] a Cherta a veure son marit, y passant per Aldover parlaren ab lo rector de Aldover, demanant-li d'ells y lo rector digué que ell aniria a Cherta a veure sí'ls podien soltar, com de fet y anà [...] y ls digué que no havia pogut alcansar que ls libertassen..."

Altres testimonis també l'acusaven d'haver participat en l'expugnació de la vila d'Horta pels soldats francesos i catalans sota comandament de Joan de Copons a principis del mes de desembre de l'any 1640[5].

El procés (per causes que desconeixem) va restar aturat un bon temps, ja que no fou fins el mes de setembre de l'any 1643 que es reinicià amb la presentació de testimonis de descàrrec per part de la defensa de l'acusat. L'estratègia d'aquesta es basà fonamentalment en remarcar que les activitats del rector al servir d'enllaç entre els miquelets i els familiars dels detinguts era per fer "bones obres", i pel que feia al seu viatge a la vila d'Horta, s'afirmava que era un encàrrec personal del canonge Francesc Aguiló i Sentís, vicari general del bisbe Veschi[6].

Tot i això, a finals del mes d'octubre de 1643, Roc Serrano, oficial de la cúria diocesana de Tortosa, una vegada escoltades les dues parts, sentenciava al prevere Nadal a ser expulsat de la diòcesi de Tortosa i a perdre el càrrec de rector d'Aldover.

Procés contra els que segrestaren al prevere beneficiat d'Alcanar Benet Saura (1647)[7]

L'altre procés que presentem té un caire bastant diferent del que acabem de veure, ja que en aquest cas el prevere és la "víctima" dels miquelets i no el seu "col·laborador".

Els fets succeïren el divendres dia 12 de juliol de 1647 a la partida rural de Carlet, dins de la zona deltaica del terme municipal d'Amposta, quan

"certs fills de perdició y de iniquitat, lladres públichs dits michelets enomenats Jordi Badia, Joan Rius, Simó Rius, Miquel Menant, Joseph Torravesses, Joseph Morla y forsan altres [...] no duptaren en la partida de Carlet, davall de Amposta [...] capturar y portarssen pres a mossèn Benet Saura, prevere beneficiat en la parroquial yglésia de la vila de Alcanar [...] juntament ab dos machos, una vaca, un matalas, dos llansols, una flassada y altres coses pròpies del dit mossèn Benet Saura, tot lo qual tenia lo dit [...] en una casa que té en dit terme en lo qual té una heretat pròpria y estava actualment fent batrer lo blat havia collit en ella, la qual haventlo passat per lo riu ab una barca ab les damunt dites cavalcadures y roba, lo se'n portaren dits lladres fins a la caratera dita del Perelló de ahont lo despediren, havent-li dit que sempre que ls enviaria dins dos dies y mig noranta reals de vuyt li tornarien la damunt dita roba...."

Davant d'aquests fets, les autoritats eclesiàstiques del bisbat iniciaren les gestions per tal d'aconseguir fer detenir els culpables i, en primer lloc, aconseguiren que les autoritats civils publiquessin el dia 14 de juliol de 1647 una ordre de recerca i captura dels acusats,

tots ells habitants de la ciutat de Tortosa, amb la promesa de recompenses: 200 lliures per algun dels dos Rius, Torreveses, Menant o Morla i 100 lliures per Badia.

El mateix dia de la publicació de l'ordre de cerca i captura es començaren a recollir els testimonis inculpatoris i a publicar escrits comminant als possibles còmplices d'encobrir els acusats de ser també inculpats dels seus delictes. Com que els dies passaven i els miquelets no donaven senyals de vida, finalment el dia 3 d'agost de 1647 el canonge Mateu Tomàs, vicari del bisbe Veschi feia publicar a les parròquies de la zona un decret d'excomunicació dels miquelets acusats del robatori i segrest del prevere Saura i també als que els encobrissin.

Tots dos documents que hem presentat mostren com les autoritats civils i eclesiàstiques de Tortosa es veieren ben sovint impotents per dominar bona part de la vegueria: si bé la capital estava més o menys controlada, el seu *hinterland* no ho estava tant i els miquelets que lluitaven a favor de la Generalitat tenien molta llibertat d'acció.

[1] Sobre els miquelets, encara resulta vàlida l'aportació que X. Torres en feu a inicis de l'anterior dècada. TORRES, XAVIER. "Segadors i miquelets a la revolució catalana (1640-1659)". en: SERRA, EVA *et alii*. *La revolució catalana de 1640*. Barcelona: Crítica, 1991, 66-96.

[2] Un resum sobre el desenvolupament de la Guerra dels Segadors en aquest territori el podeu trobar a l'article de MUÑOZ I SEBASTIÀ, JOAN-HILARI. "La Guerra dels Segadors a les Terres de l'Ebre (1640-1651)". *Recerca*, AHCTE, Tortosa, 6 (2002), 43-77.

[3] AHDTò (=Arxiu Històric Diocesà de Tortosa). *Causes*

Criminals. Aldover, s/n. Aquesta referència documental és provisional perquè aquest arxiu es troba en procés de classificació. Agraïm les facilitats donades per consultar aquest fons documental al seu director, mossèn Josep Alanyà, i a mossèn Joaquim Barberan, el facultatiu.

[4] A les Terres de l'Ebre la casa rectoral molt sovint rep aquesta denominació popular.

[5] Un resum dels fets d'Horta els podeu trobar a: FLORENSA I SOLER, NÚRIA; GÜELL, MANEL. "Pro Deo, Pro Regi et Pro Patria". *La revolució catalana i la campanya militar de 1640 a les terres de Tarragona*. Barcelona: Fundació Salvador Vives

Casajuana / Òmnium Cultural, 2005, p. 227-228.

[6] Vegeu una biografia d'aquest important personatge nascut a Arnes a: MUÑOZ I SEBASTIÀ, JOAN-HILARI i QUEROL I COLL, ENRIC. *La Guerra dels Segadors a Tortosa (1640-1651)*. Valls: Cossetània Edicions 2004, p. 124-125.

[7] AHDTò, *Causes Civils*. Alcanar, s/n.

EL PERSONATGE:

El Nen de Prades: un guerriller mític

Robert Vallverdú
rvallve1@xtec.net

Pere Balcells i Masgoret, conegut a la tercera guerra carlina amb el nom de “El Nen de Prades”, va néixer l’últim dia del mes de març de 1855 a la vila de Prades. Fill de pares pastors passà la seva infantesa entre ramats recurrent, constantment els camins, les dreceres, els viaranys i els cingles més frondosos dels boscos pradencs, Capafonts, Mont-ral, Cornudella i Vilanova de Prades. Dormí moltes nits sota el mantell de les estrelles o a l’interior d’alguna cova per protegir-se del rigor de l’hivern. Aquest contacte permanent amb la natura li proporcionà un domini de la topografia i un sentit de l’orientació realment excepcionals.

El **Nen** va fugir de Prades encara adolescent i es presentà voluntari a la partida carlina del tinent coronel **Moore** de qui sembla que aprengué l’estratègia militar i la lluita de guerrilles. Format militarment, el **Nen** organitzà la seva primera partida a la primavera de 1874. Tenia 17 anys i els seus efectius no devien passar d’una vintena d’homes, però les

seves gestes, popularitzades pels cronistes de guerra i els diaris de l’època, arrossegarien darrera seu, nous voluntaris, fins el punt que, quan finalitzava l’any comandava una partida de 200 homes. Alguns d’ells li doblaven l’edat i alguns d’altres, fins i tot, la triplicaven.

Poques vides proporcionen a l’especulació literària i a la *rumorologia* popular tanta abundància d’autèntiques aventures com les que ofereix el “Nen de Prades”, el “Pastor de Prades”, el “Tigre del Priorat”..., renoms que amaguen la rica personalitat de **Pere Balcells**. Jove – quan morí acabava de complir 20 anys – arriscat, temerari, audaç, dur, justicier, estava dotat d’una gran capacitat de comandament que li permetia dominar subordinats de molta més edat, era bon coneixedor del terreny i comptava amb un gran sentit de l’orientació que l’empenyia en cada ocasió a preparar la millor estratègia. Aviat es va convertir en un líder nat que eclipsà a tots els altres

caps carlins i esdevingué una constant preocupació per a les autoritats militars que el perseguiren constantment, i que li prepararen tota mena de paranys per sorprendre'l, però acabaren fracassant en tots els seus intents.

D'entre les seves accions cal ressaltar l'emboscada dels Motllats, on derrotà la columna del coronel **Picasso** i s'emparà del seu armament i del cavall del militar, amb més de 100 presoners; el parany de Rocabruna on aconseguí fugir amb la seva partida gràcies a la seva rapidesa de reflexos; la destrossa de la partida d'en **Petrol**, comandant militar d'un grup de voluntaris liberals amb seu a la Riba; la sorpresa de la Mussara on tingué lloc el famós salt del cingle a cavall per fugir de l'estret cercle al qual l'havien sotmès els enemics.... Al final de la guerra, quan ja s'havia signat la pau a Catalunya, fou ferit en una emboscada accidental a Xerta

on descansava junt amb la seva partida. Rodejat de columnes liberals va ser ferit a l'església del poble i traslladat a Tortosa on finiria tres dies després, segons la versió oficial. Entre els carlins es cregué que el **Nen** va ser assassinat. Avalaven aquesta sospita el fet que un home amb el pulmó esquerre travessat per una bala, d'un costat a l'altre, no podia sobreviure tant de temps i molt menys suportar un viatge en carro de Xerta a Tortosa.

El tràgic final de la seva vida acabà per mitificar i popularitzar **Pere Balcells**, com gairebé tots aquests personatges que es mouen entre la llegenda i la història, la realitat i la fantasia, i desperten, a la vegada, sentiments d'admiració i terror. **Pere Balcells** ha gaudit d'aquesta aurèola proverbial que el pas del temps no ha esborrat sinó que l'ha engrandit i l'ha magnificat, fins a convertir-lo en un heroi legendari immortal en el record.

BOLÓS [1928]

BOLÓS Y SADERRA, JOQUIN DE. *La guerra civil en Cataluña 1872-1876. Su organización. Ligeros apuntes, episodios y recuerdos.* Barcelona: Rafael Casulleras, 1928.

IGLÉSIES [1968]

IGLÉSIES FORT, JOSEP. *L'entrada dels carlins a Reus.* Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 1968.

VALLVERDÚ [1992]

VALLVERDÚ MARTÍ, ROBERT. "La batalla Sorpresa de l'Aleixar. Anàlisi sociològica dels

guerrillers carlins". en: *El Carlisme i la seva base social.* Barcelona: Llibres de l'Índex, 1992, 165-185.

VALLVERDÚ [1996]

VALLVERDÚ, ROBERT. "La base social del tercer carlisme a la Catalunya Sud". *L'Avenç*, 203 (maig 1996) 38-42.

VALLVERDÚ [1997]

VALLVERDÚ MARTÍ, ROBERT. *El Nen de Prades. Un capitost adolescent a la tercera guerra*

carlina. Reus: Edicions del Centre de Lectura, 1997 (Assaig, 56).

VALLVERDÚ [1997b]

VALLVERDÚ I MARTÍ, ROBERT. *El tercer carlisme a les comarques meridionals de Catalunya (1872-1876).* Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997 (Abat Oliba, 177).

VAYREDA [1950]

VAYREDA, MARIÀ. *Records de la darrera carlinada.* 2^a. ed. Barcelona: Selecta, 1950 (Biblioteca Selecta, 72).

NOTÍCIES:

La memòria de la postguerra (1940-1960)

Del 26 d'abril al 30 de novembre de 2005, el Museu d'Història de la Ciutat de Sant Feliu de Guíxols, va organitzar una exposició temporal sobre els primers anys de postguerra a Sant Feliu de Guíxols i a la Vall d'Aro, on es van mostrar els canvis socials experimentats a la localitat, fins a la dècada dels 60.

[*Revista de Girona*, 235, 13]

L'absurditat de les guerres, al teatre

El 21 de maig de 2005, la companyia de teatre de la Selva, de Lloret de Mar, escenificà l'espectacle *Croades*, tragèdia grotesca sobre el dany que produeixen les guerres. Bombes, violència, crims i cadàvers, apunten directament a la fibra sensible de l'espectador, per bé que s'alternen amb una bona dosi poètica i d'humor.

[*El Punt*, de 3-05-2005]

Conferència sobre la guerra de Successió al Baix Camp

Divendres 26 de maig de 2005 es va celebrar, a l'Arxiu Històric de Reus (Pl. del Castell, s/n), a les 20:15h. de la tarda, una conferència sobre el conflicte successori a la comarca del Baix Camp, en un 'mano a mano' en el que van intervenir l'arxiver i historiador Ezequiel Gort, i el també historiador Manuel Tarés, autor de recents treballs sobre el tema vinculats a la vila de Cambrils.

Presentació de llibres: Vençuts però no derrotats, a Alcover

El 28 de gener de 2006, a la Casa de Cultura de Ca Cosme, el Centre d'Estudis Alcoverencs, programà la presentació del llibre *Vençuts però no derrotats. Les vivències d'un alcoverenc durant la guerra civil espanyola (1936-1939)*, de Josep Roig Català. L'acte anà a càrrec dels professors de la URVT, Josep M. Roig Rosich i Pere Anguera Nolla.

L'expresident del Parlament de Catalunya, Joan Rigol, presidí dijous dia 20 de juliol, a Amposta, la presentació del llibre *Paraules de Guerra. Tarragona als papers de Salamanca*, publicat per Arola Editors i obra de Xavier Fernández i Isidre Virgili. L'acte, introduït per Joan Maria Roig, alcalde d'Amposta, tingué lloc a la sala d'actes del Museu del Montsià, a les 20.00 h.

[www.Alcover.oasi.org] [www.amposta2006.org]

Jornades d'Història sobre la Guerra Civil: Peralta de la Sal i El Campell

Durant Setmana Santa de 2006, s'impartí el curs d'història sobre la GCE en una sessió dedicada a la repressió, organitzat pel Centre d'Estudis Ribagorçans (CERIB). Més de 60 persones assistiren a Peralta de la Sal, i pogueren sentir la xerrada de la historiadora Queralt Solé, encarregada dels desapareguts i foses comuns, de la Generalitat de Catalunya, titulada "La represión civil y militar. Consecuencia de la guerra". En el marc d'aquestes jornades, divendres 16 de juny, la Casa de Cultura d'El Campell, acollí la conferència d'Irene Abad Buil, sobre "Anarquisme i altres figures".

[info@cerib.org]

S'obren els arxius de l'Holocaust

Uns 50 milions de documents relatius a l'holocaust nazi, han estat desclassificats pel govern alemany. El maig, la comissió gestora de la documentació (integrada per 11 països), podria donar el seu vist-i-plau definitiu abans de l'estiu. Amb aquesta mesura, s'abandonen les reserves i es permet accedir als arxius del III Reich recopilats pels aliats el 1945, compostos majoritàriament per informació sobre els camps de presoners, i fins ara custodiats a Bad Arolsen, a les antigues casernes de les SS. Amb la seva consulta molts supervivents podran conèixer els detalls de les deportacions, empresonament i mort de familiars, calculant-se la xifra de víctimes de l'horror nazi en més de 17 milions.

[Avui, de 20-04-2006, 12]

Trobada dels Biberons

El 28 d'abril de 2006, l'Agrupació de Supervivents de la Lleua del Biberó-41, va organitzar una trobada anual ben especial, per commemorar-ne l'edició núm. 25. Es trià el monestir de Montserrat, tot aprofitant l'homenatge que se li feia a la Patrona de Catalunya en el 125è aniversari de la declaració del St. Pare Lleó XIII. S'hi aplegaren més de 500 persones; després del Salve a l'Escolania hi hagué dinar de germanor.

[Estímul, 318, 5]

Curs monogràfic sobre fortaleses a la Ribera d'Ebre: Templers, Segadors i Carlins

Els passats dies 26 i 27 de juliol de 2006 es va fer a Móra d'Ebre un curs monogràfic per estudiar el paper que tingueren les fortaleses de la Ribera d'Ebre al llarg de la història, des de l'època islàmica fins a les guerres carlines. El curs, organitzat per la Universitat d'Estiu de les Terres de l'Ebre i la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona, portava el significatiu títol de **La Ribera d'Ebre, de l'Islam a les Guerres Carlines des dels castells de Móra, Miravet i Flix**, i va tractar, entre d'altres aspectes, el paper de les torres de guaita i defensa de la comarca durant l'etapa andalusina, la guerra feudal entre els Entences i els Templers, la Guerra dels Segadors a la comarca de la Ribera o les fortificacions carlines de la zona. Hi van intervenir els més prestigiosos i coneguts professionals de les contornades: Mn. Alenyà, J.H.Muñoz, P.Ortega i J.R.Vinaixa, entre d'altres.

[J.H.MS]

RECENSIONS:

SÁNCHEZ MARTÍNEZ, MANUEL. "El realengo catalán en la financiación de la campaña a Cerdeña de 1356". *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 26 (2005 = Homenatge a la professora Dra. Carme Batlle i Gallard) 493-513. p.

Interessant aportació sobre un dels temes cabdals de la Història Militar, massa vegades negligit, el finançament. El professor Manuel Sánchez, ha publicat diversos treballs sobre fiscalitat a l'edat mitja, cosa que el fa un bon coneixedor de l'època i dels fons documentals que li pertoquen.

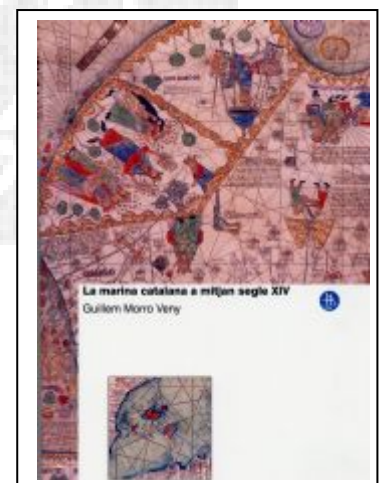
Entre 1353-1355, les Corts catalanes van concedir a Pere III el Cerimoniós, un total de 280.000 ll. per atendre urgents despeses militars: la campanya de Bernat de Cabrera contra els genovesos, i l'expedició contra els Arborea. Els subsidis de Cort constituïen, per al monarca, el medi més eficaç i ràpid d'aplegar el finançament necessari, en un determinat moment, per fer front a la quantiosa despesa militar. Els diners, ja eren el "nervi de la guerra" molt abans del segle XVI.... L'article fa una aproximació al finançament de la campanya de 1356 a partir del llibre de comptes del mestre racional Pere Desvall, tot i que l'autor reconeix que per desenvolupar com cal el tema, s'hauria de recórrer a la consulta sistemàtica de documentació de cancelleria. Els comptes de Desvalls (de qui se n'avança una mica de ressenya biogràfica) mostren la despesa ordinària, en estipendis, bescuit, remes per galeres, etc., dels preparatius de la campanya militar, saldada al final amb un pressupost de 900.000 sous (45.000 ll.).

Aquesta quantitat fou coberta pels subsidis que es van requerir sistemàticament a les universitats del país, cosa que dóna peu a una breu explicació sobre el procediment de demanda, terminis, mecanismes de pagament, endeutament municipal, etc., i sobretot, en l'apartat final, el procés de recaptació dels subsidis, fet evident amb l'exposició del cas d'un parell de vegueries. A tall d'apèndix, l'autor complementa el text amb un quadre on es recullen les aportacions de les universitats més importants, enquadrades en vegueries.

[MG]

MORRO VENY, GUILLEM. *La marina catalana a mitjan segle XIV*. Barcelona: Museu Marítim, 2005 (Estudis, 8), 314 p.

"La marina catalana de mitjan segle XIV mereixia un estudi específic per tal com durant aquest temps el seu esforç fou decisiu per a que Catalunya es convertís en una potència marítima hegemònica dins la Mediterrània. El present llibre pretén ésser una contribució a l'estudi i coneixement de la marina catalana en el seu doble vessant: mercant i de guerra, tot considerant aspectes diversos que tipificaren la seva actuació com la navegació comercial, el cors i els grans enfrontaments bèl·lics. Els límits cronològics del nostre estudi se situen entre els anys 1342 i 1353, anys decisius en què tingueren lloc fets importants com la reintegració de la Corona de Mallorca a la Corona d'Aragó i les batalles navals de Romania i de l'Alguer contra Gènova

que permeteren a Catalunya afermar el seu procés d'expansió pel vell Mare Nostrum. Complementa l'estudi una anàlisi de la tipologia dels vaixells catalans de la primera meitat del segle XIV, així mateix, una revisió de l'estat de la ciència, la tècnica i la cultura nàutica en el món medieval català. Aquest és el vuitè volum de la col·lecció i va ser guanyadora del 5è Premi de Recerca Josep Ricart i Giralt."

[www.museumaritimbarcelona.com]

L'obra de Veny es tanca amb un interessant capítol dedicat a l'organització de la marina catalana, on l'autor toca el tema de l'allistament, dels oficials (funcions, retribucions, etc.), i de la contribució de les poblacions catalanes a les campanyes navals (mal que a través d'un sol document poc representatiu, però prou eloqüent del fet que el finançament bèl·lic naval era cosa de tot el país). L'apèndix, malgrat l'interès de la majoria dels documents que transcriu, podria haver estat més ajustat i cedir l'espai a un índex temàtic i a un recull bibliogràfic que no hi són. L'estudi ha estat escatit a través de la consulta de l'Arxiu de la Ciutat de Barcelona, el de la Corona d'Aragó, el del Regne de Mallorca i manuscrits de la Biblioteca de Catalunya, i pensem que podrà complementar-se amb altres estudis que sota una òptica més perifèrica, abasti protocols notariais de poblacions marineres del litoral català (per no parlar ja, dels fons documentals itàlics). El volum compta amb bones reproduccions, a dos colors, de fotografies virades i de dibuixos (la meitat, recuperats de documentació antiga), i tant el seu disseny com la seva maquetació són impecables.

[MG]

GONZÁLEZ CALLEJA, EDUARDO. "“Bon cop de falç!” Mitos e imaginarios bélicos en la cultura del catalanismo". *Historia y Política. Ideas, procesos y movimientos sociales*, 14 (2005/2 = *El Nacionalismo catalán: mitos y lugares de memoria*) 119-163.

Bon exponent d'història de les mentalitats, és aquest treball en el que l'autor enllaça hàbilment la trama del seu discurs (sota una clara òptica forània) amb les fites historiogràfiques més cabdals, fins a configurar la base i l'evolució dels mites històrics, de caire militarista, que han fonamentat el pensament nacionalista i antibèl·licista dels catalans actuals.

Comença fent un acurat repàs als principals mites historiogràfics, de la mà dels seus 'pares de la pàtria' (Eugeni d'Ors, Rubió i Lluch, Nicolau d'Olwer, Sampere i Miquel, Víctor Balaguer, Soldevila, Vicens Vives, etc.), des dels almogàvers passant pels miquelets, fins els herois cívics defensors del dret (Berenguer d'Entença, Roger de Flor, Bernat de Rocafort, Pau Claris, Rafael de Casanova, Moragues, Bach de Roda, Prim, etc.). Dedicava sengles apartats al Corpus de Sang (1640), l'Onze de Setembre (1714), la Guerra Gran (1793-1795), i les d'Àfrica i Cuba (s.XIX). Amb tot plegat, l'autor configura els elements necessaris per explicar quina evolució va tenir aquesta mentalitat basada en l'exaltació de l'orgull d'antigues gestes bèl·liques, i ho fa a partir dels principals esdeveniments polítics d'ençà la Renaixença.

Aquest procés evolutiu s'abocà cap a una dicotomia entre pacifisme i antimilitarisme, com a exponents dels greuges rebuts i les agressions contra el nacionalisme. Es repassen, llavors: l'Avalot de les quintes (1773), les Bullangues (1835), la imposició del servei militar obligatori (1845), la Revolució de 1868, etc. Si a les Bases de Manresa (1892) no es qüestionava l'existència d'un Exèrcit, després del desastre de Cuba (1898), i durant els primers anys de la nova centúria, "el militarismo se convirtió en el principal enemigo del nacionalismo catalán", i en sorgiren espontàniament manta manifestacions: assemblees antimilitaristes, aplecs d'excombatents, etc., prenent d'ençà un decidit posicionament antibèl·licista que, de la mà de la democràcia política, el civisme o la integració, han passat a ser part essencial de la nova mentalitat nacionalista. A finals del s. XIX i principis del XX, van tenir molta influència a l'acció social i política catalana, els moviments revolucionaris a Itàlia (Garibaldisme) o a Irlanda (d'independència), la "Setmana

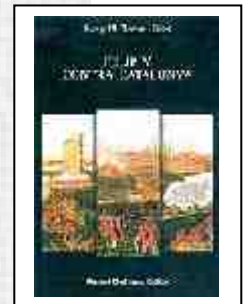
Tràgica", l'Anarquisme, la Gran Guerra (1914-1918), la dictadura de Primo de Rivera, i, finalment, el Feixisme, el Republicanisme i la Guerra Civil. A l'últim Franquisme, sorgiren a la península moviments insurgents, de tall reivindicatiu i d'oposició al Règim, a Catalunya la FAC, el PSAN, Terra Lliure, el MDT, i en una dimensió més social i del tot pacífica, el F.C.Barcelona, per a l'autor un "*instrumento de lucha de esa secular 'guerra civil' metafísica que Cataluña libra contra el Estado*". A l'epíleg, després de donar voltes als mites i al seu significat i rellevància, incideix en el seu oblit, amb percentatges significatius d'enquestes que evidencien, ja el 1991, la residualitat del record que el ciutadà català conserva de tot l'imaginari secular.

A pesar de que l'article de González Calleja sembla prou complert i ben tramat, es fa notar la manca d'una perspectiva més global a nivell peninsular, no únicament de Catalunya, i una anàlisi més crítica i incisiva de la bilateralitat subjacent amb el poder central, clau en molts dels processos que exposa.

[MG]

TORRES I RIBÉ, JOSEP M. *Felip V contra Catalunya. Testimonis d'una repressió sistemàtica, 1713-1715*. Barcelona: Rafael Dalmau, 2005 (Bofarull, 8), 406 p.

Professor de la Universitat de Barcelona, Torres i Ribé, ja ha estat autor de nombrosos treballs centrats en aquest episodi bèl·lic de principis del segle XVIII. Des d'un punt de vista formal, cal remarcar la rigorositat i l'exhaustivitat de la seva recerca en arxius i sobretot en dietaris, cròniques i memòries de l'època. Des d'un punt de vista teòric, l'autor sempre s'ha bolcat en l'aspecte més proper a la repressió política exercida per la monarquia de Felip V.

En aquesta ocasió, Torres i Ribé desgrana les operacions político-militars que el monarca va ordenar contra el Principat per tal d'aconseguir el seu total sotmetiment. Així doncs, es centra únicament en la fase final de la guerra de Successió, reprenent, amb dades novedoses, l'episodi de la capitulació barcelonina de 13 de setembre de 1714 i, en una segona part, analitza la magnitud de la repressió exercida per les autoritats borbòniques. Les aportacions de l'autor en aquest aspecte superen la versió historiogràfica fins aquest moment mantinguda sobre el tema, i vénen a vindicar la mala disposició i voluntat del primer monarca espanyol Borbó contra Catalunya. Felip V no va voler considerar mai els catalans com a oponents militars, sinó com a rebels, i el tracte que dispensà als presoners ho va fer evident (entre d'altres coses, imposant a Tarragona, el "diezmo de la horca", o sigui, penjar un reu de cada deu).

Un aspecte que remarca el pròleg (a cura de Jaume Sobrequés) és la teorització sobre un programa "austriacista" que, malgrat els dèficits i d'estar fet a mida per a les oligarquies que controlaven la societat civil i les institucions, el programa "borbònic", resultava menys modern, més centralista i autoritari.

[MG] [Rec. a l'*Avenç*, 304, 66, i <http://barcelona.indymedia.org>]

ALBAREDA SALVADÓ, JOAQUIM. *El "Cas dels Catalans". La conducta dels aliats arran de la Guerra de Successió (1705-1742)*. Barcelona: Fundació Noguera, 2005 (Estudis, 32), 437 p.

En la línia de les investigacions que segueix aquest professor de la Universitat de Barcelona, iniciades amb les causes i antecedents de la Revolució de 1705, tanca ara un cicle amb aquesta obra, versada en les "conseqüències" d'aquella Revolució i de la guerra de Successió.

L'objectiu pretès en aquest assaig és bàsicament el d'incidir en el factor clau que condiciona tothora (i sobretot al final) aquella guerra, i que fou la intervenció internacional, amb especial rellevància, la duta a terme per la Gran Bretanya, veritable orquestradora política i militar, a qui l'autor no dubte a reconèixer un "*papel director*", un "*protagonisme indiscutible*", i un "*domini abassegador, quasi insultant [...] tant en el camp de batalla com en les taules de negociació...*". Resseguint el sumari ("*Índex*", l'anomenen), hom pot

adonar-se de la bona estructuració de la monografia, que s'enceta amb uns capítols introductoris sobre l'escenari internacional i el pensament austriacista, i s'endinsa en la qüestió abordant l'actuació dels aliats durant i després del conflicte armat. Encara que "ralentitza" l'atenció al voltant del procés de pau, el gros del volum s'ocupa de com va quedar el tauler de joc europeu al finalitzar la guerra i sobretot de la repercussió que va tenir l'abandó de la causa catalana. Els últims capítols, trenquen una mica el fil cronològic però, a l'igual que el farcidíssim apèndix (més d'una tercera part del volum -on, per cert, ja no hagués vingut d'aquí no ometre la bibliografia-), complementen considerablement les tesis exposades. Cal destacar l'interessant dietari de Josep Plantí, crònica personalíssima dels fets, rescatada de l'oblit per A.Alcoberro.

La consulta dels principals arxius d'estat i militars a Madrid, Londres, Milà, París i Viena, sadollats de documentació "poc explotada", ha estat possible en el cas austriac gràcies a l'ajut de microfilms, i en la resta de casos fora d'Espanya, "ha resultat més planera i, al capdavant, productiva". L'alma-pater de la configuració de l'obra va ser el malaurat Ernest Lluch, qui, entre altres ajuts i suggerències, convencé l'autor de centrar-se en la figura del marquès de Rialp, el paper del qual, juntament amb el de l'Arxiduc, foren cabdals. Escatida la investigació, i sense negar fets i detalls que els han "tacat" historiogràficament, ens en queda ara, ateses les consideracions, una valoració d'ambdós personatges un xic més positiva. Cal afegir, en aquest sentit, que el fil argumental i les tesis exposades, ho són majoritàriament a partir de l'anàlisi de les actituds, caràcter i reaccions dels protagonistes nacionals i internacionals de primera línia, ja fossin militars, com diplomàtics, polítics o sobirans, i pot ser es nota a faltar una anàlisi menys política i més vertical i incisiva en la pròpia societat (demografia, indústria, comerç, economia).

L'obra del professor Albareda no deixa de repicar, en tot cas, en la línia historiogràfica victimista de l'"oportunitat perduda" i del "què hagués pogut ser", i no deixa de confirmar allò que els qui han analitzat a fons la història des d'una perspectiva global ja coneixen: que els catalans hem tingut escassíssim militars, diplomàtics i polítics de mida, i que (molt en general), han estat, mediocres els primers, pitjors els segons i venuts els tercers.

[MG] [Rec. de Rosa M. Alabrús, a l'*Aventura de la Historia*, 94, 99]

MANENT, ALBERT. *La Guerra civil i la repressió de 1939 a 62 pobles del Camp de Tarragona*. Valls: Cossetània, 2006, 255 p.

"La guerra civil espanyola té una immensa bibliografia, però encara s'hi poden omplir buits. L'obra d'Albert Manent recull d'una manera sistemàtica allò que va passar en seixanta-dos pobles del Camp de Tarragona des del juliol del 1936, després de l'alçament de l'exèrcit espanyol contra la República, fins als anys quaranta amb la victòria franquista. L'autor explica com cada bàndol en lluita imposà el seu terror. El 1936 els anomenats incontrolats, molts dels quals eren anarquistes, i alguns comitès locals mataven gent de dreta, capellans i religiosos, alhora que cremaven la majoria del patrimoni artístic de l'Església Catòlica. Manent també inventaria els morts al front de combat, dels quals no es recorda ningú, i, poble a poble, n'escriu els noms, cognoms i renoms. El mateix fa amb els exiliats. Després dóna la llista d'aquells als quals els tribunals militars franquistes condemnaven a penes generalment altes i en alguns casos eren afusellats. La repressió fou implacable. L'obra de Manent és un model perquè d'altres comarques, sobretot a través de la història oral, puguin emprendre una recerca semblant".

[www.cossetània.com]

www.delaguerra.es/ (“Delaguerra – Portal d’Història Militar Moderna i Contemporània)

Web iniciativa d’un grup d’aficionats a la història militar universal d’èpoques moderna i contemporània, associada a l’Anillo Español de Historia, al Mundo en Guerra i a History top. L’han dotat d’enginyosos recursos i d’una interfície agradable i ben il·lustrada en capçaleres i fons. A la portada de la web, figuren les Novetats, anuncis cronològics del ventall de recursos i opcions que han anat incorporant darrerament. El menú es compon de: Revista, Libros, Documentos, Enlaces i Comentarios. La revista digital Delaguerra, és un producte molt elaborat que ciberpublica reportatges d’història militar dels segles XV-XXI, d’Espanya, d’Europa i del Món sencer, a base d’una interfície ben dissenyada i maquetada, i profusament il·lustrada. N’han aparegut ja dos números, el 0 (de maig de 2006) i l’1 (de juliol) [Els sumaris els incloïa a la secció de “Recull”]. Està confeccionada, administrada i redactada pel grup d’aficionats que es reparteixen els càrrecs redactors: Francisco Medina, José Ignacio Pesamar, Esteban Soterias, José Miguel Fernández, Rafael Galvan, Ignacio del Hoyo, David Nievas i Javier Veramendi. A la secció de Libros, la web ofereix les recensions enviades per simpatitzants; a cada una li adjunten la imatge de la coberta. Són llibres de qualsevol any i tema, predominant la IIGM i llurs protagonistes. A la de Documentos, exposa la traducció i trasllat de documents sobre història militar, i articles i assajos efectuats pels col·laboradors. Alguns dels articles d’aquesta secció són traducció d’una revista rusa d’història militar, tots de la IIGM; l’únic document històric transcrit és un fragment de Clausewitz, a qui els promotors rendeixen l’honor de manllevar el títol de la seva principal obra “De la guerra”. En els Enlaces, han disposat una selecció d’aquells enllaços que “responden a ciertos patrones de rigor y calidad”: cinc fòrums d’Història Militar i IIGM, un enllaç del Món Antic (www.satrapa1.com), un de l’edat contemporània sobre el Desastre del 98, quatre més sobre la IIGM, i un sobre armament, “Artículos de Técnicas Militares”; tots amb format de capçalera a color. Finalment, a la secció de Comentarios, hi ha un llibre de visites (a finals de juliol: 27 visites i 3 comentaris) i un dispositiu per emplenar i enviar un comentari, el qual apareix instantàniament publicat a la secció. [MG]

PITILLAS SALAÑER, EDUARDO. “El inicio de la Segunda Guerra Púnica (218 a.C.)”. *Historia 16*, 357 (gener 2006) 38-47. Article en el que s’analitza la situació que va desencadenar la IIGM, en el qual es repassen les principals hipòtesis historiogràfiques centrades en la culpabilitat dels Barca i la presa de Sagunt. L’autor, parteix de la idea que Roma, com a vencedora, imposà historiogràficament llurs raons per sobre de la vençuda Cartago.

[MG]

DOMÍNGUEZ MONEDERO, ADOLFO, J. “Los mercenarios baleáricos”. *Treballs del Museu Arqueològic d’Eivissa i Formentera*, 56 (2005 = “Guerra y ejército en el mundo fenicio-púnico”. *XIX Jornadas de Arqueología fenicio-púnica, Eivissa, 2004*), 163-189. L’article s’estructura en tres fases. En la primera l’autor fa una reflexió introductòria sobre allò que va suposar el fenomen dels mercenaris en el món antic i a l’àmbit baleàric; a la segona, analitza la societat baleàrica els segles previs a l’ocupació romana, combinant història i arqueologia; a la tercera, aporta dades de tradicions literàries, sobre la presència de mercenaris baleàrics als exèrcits

antics, dates, escenaris, nombre i rellevància tàctica. Tot i que la primera descripció detallada dels foners baleàrics l’aportà Diodor Sicil, manllewant-la de Timeu de Tauremenio (v.356-v.260 adC.), Pausànies en constata una primera intervenció militar a la segona meitat del segle VIè AdC., quan la conquesta grega de Sardenya. Ultra no quedar confirmada la seva participació a la batalla d’Himera (311 adC.), se sap que Cartago, un cop formada i consolidada la base del seu exèrcit, llogà sovint tropes mercenàries, i que els baleàrics lluitaren per ells al llarg de tota la segona guerra Púnica (la campanya d’Annibal), i àdhuc, ja amb els romans, prengueren part a les campanyes de Metel contra Iugurta, rei dels nòmides (105 adC.). Els jaciments arqueològics mallorquins, permeten establir escenaris plausibles dels processos de reclutament de mercenaris baleàrics (Puig de Sa Morisca –Calvià), fortificacions (Hospitalet Vell), i resta d’armes (cascos montefortins, a Capocorb Vell, San Gelibert d’Alt o Inca).

[MG]

BENITO MONCLÚS, PERE. “De la guerra de l’Empordà (1128) a la mortaldat de 1131: gènesi, extensió i extinció d’una fam. Per a una història

de les crisis alimentàries a la Catalunya medieval". *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 26 (2005= Homenatge a la professora Dra. Carme Batlle i Gallard) 169-184. Radiografia d'una crisi de subsistències medieval, la produïda per l'anomenada "guerra de l'Empordà". L'article dedica unes pàgines a explicar el desenvolupament del conflicte militar que enfrontà, entre 1128-1130, el comte Ponç Huc I d'Empúries contra Ramon Berenguer III i aliats, conflicte que desembocà en crisi epidèmica i de subsistències. La fam de 1130-1131, fou "una de les mortaldats més greus del segle XII".

[MG]

GARCÍA PULIDO, LUIS JOSÉ y ORIHUELA UZAL, ANTONIO. "Nuevas aportaciones sobre las murallas y el sistema defensivo de Santa Fé (Granada)". *Archivo Español de Arte*, Madrid, t. LXXVIII, núm. 309 (gener-març 2005) 23-43. L'aportació de García Pulido i Orihuela, gira al voltant de l'edificació de la ciutat-fortalesa de Santa Fé, el 1491, de cara al setge de Granada, ja que n'esdevingué la base d'operacions de les forces cristianes. Santa Fé adoptà innovacions pròpies de l'arquitectura militar de transició (entre la medieval i la traça italiana), en els baluards i en la porta principal. Resulta curiós saber que l'enginyer que l'edificà, l'artiller major Ramiro López, fou el mateix, que, tan solament cinc anys més tard, supervisaria i duria a terme les obres de la fortalesa de Salses (a més d'altres obres defensives a Cotlliure i a Perpinyà), i més encara, com cita una missiva, que López suggerí al Rei Catòlic una entrada principal per a Salses a imatge de la de Santa Fé. L'article està ben documentat, i il·lustrat amb interessants reproduccions planimètriques i de plànols antics.

[MG]

VILLENA, LEONARDO. "Libros ibéricos sobre arte militar (Siglos XVI-XVIII)". *Castillos de España*, 141 (abril 2006) 42-52. Exposició sumària i ben estructurada de les principals edicions de tractats d'art militar, publicades a la península ibèrica (Castella, Catalunya i Portugal), durant l'època moderna. Després d'uns beus apartats introductoris, l'autor dedica alguns comentaris a les obres de: Duarte d'Armas (1509), Diego Salazar (1536), Luís Escrivà (1538), Francisco d'Ollanda (1540), Cristobal de Rojas (1613), Sebastián Fernández de Medrano (1677/1700), el marquès de Buscayolo (1669), el jesuïta José Zaragoza (1674), Tomás Vicente Tosca (1712), Pedro de Lucuze (1772/1775), Benito Bails

(1776) i Antonio G. Fernández (1778). La segona part del treball és un exhaustiu llistat, ordenat cronològicament, de tots els tractats d'art militar (artilleria, estratègia, fortificació) editats a la península ibèrica, en el que ultra dels *Cargos y preceptos militares...* de L.Brancaccio, no falten en canvi els *Preludis militars...* de Domingo Moradell, ni el *Breu tractat d'artilleria...*, de Francesc Barra.

[MG]

GUAL VILÀ, VALENTÍ. "El bandolerisme a l'època moderna". en: *Valls i la seva història. IV. Segles XVI-XVIII. Conflictes, canvis i desenvolupament*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs, 2005, 51-55. Síntesi del fenomen bandoler a la Catalunya d'època moderna. Després d'uns mots introductoris, l'autor passa a centrar-se en les lluites entre Morells i Voltors al Camp de Tarragona, amb especial cronologia dels principals fets relacionats amb el tema.

[MG]

GALERA I PEDROSA, ANDREU. "La Unió d'Armes del ducat de Cardona contra lladres, malfactors i bandolers (any 1566)". *Oppidum. Revista Cultural del Solsonès, Solsona*, 4 (2005) 59-79. El 1566 els oficials baronials i els síndics de les universitats del ducat de Cardona, van signar les capitulacions de constitució d'una unió contra bandolers. L'article, a més de l'apèndix on transcriu el document i d'una introducció sobre els ducs i el ducat cardonenc, explica el procés de consensuació de la unió, els llocs i territoris que implicà, el temps de durada, models i antecedents, estructura militar, etc., a més de les mesures repressives contra el bandolerisme, que precediren a l'esmentada unió.

[MG]

CARRIÓ ARUMÍ, JOAN "Ascens social i carrera militar a la Catalunya de l'Edat Moderna". *Pedralbes*, 23-I (2003 = 5è. Congrés d'Història Moderna de Catalunya. La societat Catalana. Segles XVI-XVIII. Identitats, Conflictes, Representacions. Actes) 167-186. L'article exposa com les carreres militars esdevenien mèrits decisius en les promocions nobiliàries, entre finals del s. XVI i el 1640, a través dels casos trobats a la documentació del Consell d'Aragó (ACA). Resultaven efectius, no tant solament els serveis militars (campanya de Granada, Flandes, Itàlia, i sobretot la defensa del Rosselló finisecular-invasió d'Alfonso Corso-), sinó també els prestats ocasionalment a la intel·ligència

(espionatge). En apartats a banda, toca el tema de les promocions esdevingudes amb motiu de la participació en la campanya de Salses (1639); la importància dels hàbits de les ordres militars en les promocions i, finalment, amb Felip IV, l'alienació de títols.

[MG]

GÜELL I JUNKERT, MANEL. "Valls [i el seu hinterland] durant la Guerra dels Segadors". en: *Valls i la seva història. IV. Segles XVI-XVIII. Conflictes, canvis i desenvolupament*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs, 2005, 56-66. La Guerra dels Segadors, va significar per una vila de frontera militar con Valls, un dels més difícils tràngols de la seva història. El treball s'enceta amb una síntesi sobre l'esclat de la Revolució de 1640, passant en els següents apartats a explicar la posició que van adoptar els vallencs. Es detallen fets i dates a través de les quals hom pot constatar l'ocupació de la vila, pas a pas el 1640-1641, i any per any més tard, quan anava passant d'unes mans a les altres. Mereixen especial atenció els episodis de la batalla de Paret delgada (1642), en què Valls hi tingué un paper bastant important, el del segon setge de Tarragona (1644) i, finalment, l'última etapa de la guerra. S'acaba amb un apartat, a tall de conclusions, en el que s'exposen les greus conseqüències, materials i demogràfiques, que aquella guerra ocasionà als vallencs.

[Josep M. Grau i Pujol]

TARTER, RAMON. "Rafael Casanova, heroi i mite". *Papers del Museu d'Història de Catalunya*, 16 (maig de 2006) 11-15 [L'Avenç, 313 (maig de 2006)]. Esbós biogràfic de l'advocat Rafael de Casanova, orientat al seu principalíssim paper com a cap de la Generalitat vençuda a la Guerra de Successió. L'article es configura com un excel·lent repàs a la trajectòria política de l'heroi de l'Onze de Setembre, i finalitza amb un apartat dedicat al mite que suscità la seva actuació.

[MG]

PAPELL TARDIU, JOAN. "La guerra de Successió: origen dels Mossos d'Esquadra". en: *Valls i la seva història. IV. Segles XVI-XVIII. Conflictes, canvis i desenvolupament*. Valls: Institut d'Estudis Vallencs, 2005, 72-82. L'autor explica amb detall la situació política internacional que provocà que, el 1704, Catalunya es veiés enmig d'una guerra, lluitant en favor de l'arxiduc Carles. Passa, tot seguit, a exposar el desfavorable final de la contesa successòria, d'ençà el 1710, i dedica

semples apartats a la postguerra al Camp de Tarragona, i a la creació de les Esquadres de Catalunya, per sotmetre la resistència austriacista que revifallava amb la guerra de Felip V contra França. Els darrers apartats estan dedicats a l'estructura i funcions de les Esquadres de Catalunya i als seus successius comandants, els Vecianes.

[MG]

ALCOBERRO I PERICAY, AGUSTÍ. "Plet dinàstic i actituds polítiques a la Guerra de Successió". *Font. Publicació d'investigació i estudis vila-realencs*, 8 (2006) 17-23. Repàs als principals fets que van precedir al conflicte successori, sota els primers d'una guerra internacional, civil i d'ocupació. L'autor destaca les actuacions indiscriminades i brutals de les tropes borbòniques, amb un règim qualificat de "terrorisme militar", on "la repressió generalitzada i el terror es van prolongar durant dècades, en una llarga i amarga postguerra". Al final, s'adjunta un breu corpus bibliogràfic de compromís.

[MG]

TEY I FREIXA, ROSER. *Danys humans a la Guerra de Successió. El testimoni dels expedients matrimonials de Barcelona. 1714-1715*. Barcelona: Institut de Cultura, Arxiu Històric de la Ciutat, 2005 (Quaderns del Seminari d'Història de Barcelona, 17), 77 p. "A partir dels prescriptius informes eclesiàstics sobre els antecedents biogràfics dels contraents, l'estudi de les 587 llicències matrimonials concedides al bisbat de Barcelona al llarg dels dotze mesos següents a l'11 de setembre de 1715 ens fa reviure un ampli conjunt de vivències directament relacionades amb la Guerra de Successió i amb la reincorporació dels combatents -molts d'ells vinguts de fora- a la vida civil".

[Arxibar, 17, 4]

PUIG TÀRRECH, ROSER. "Vilafortuny en la lleva militar dels miquelets (1795)". *Anjub, Cambrils*, 7 (2006) 18. Aportació de reclutes a la Guerra Gran, aquest cop des del punt de vista de Vilafortuny (Fons de Miquelets, de l'AHT). Van ser un total de 9 homes, dues terceres parts dels quals, eren casats. L'autora compara aquesta lleva local, amb el Cens de Floridablanca i incideix en l'aspecte fraudulent que s'observa.

[MG]

SAUCH CRUZ, NÚRIA. "La Guerra dels set anys a Ulldecona (1833-1840)". *Rails, Ulldecona*, 21 (2005) 134-158. Assaig sobre la primera carlinada "en un dels principals municipis carlistes de tota l'Espanya contemporània", bressol del procés contra-revolucionari durant el Trienni Liberal. Després d'uns capítols d'introducció, es destaca la figura del carlí Roman Chambó, i s'exposa el relat dels fets: alçament, captació de voluntaris, expansió, les partides carlines i el desenvolupament de la situació bèl·lica i política. Aquesta primera guerra carlina causà una "profunda fractura entre el veïnat ulldeconenc". Al final s'apendix una relació dels carlins de la vila, amb especificació del nom, l'ofici, l'estat civil, l'edat, la seva fi (mort, empresonat, exiliat) i si va rebre o no indult. L'estudi ha estat fet en base a la consulta de diversos arxius, i mitja dotzena de publicacions hemerogràfiques.

[MG]

COLL, ANNA MARIA. "El Tresorer de l'Exèrcit i Regne de Mallorca, D. Antoni Escofet Aloy: de Figueres a Mallorca. Extensió familiar i de poder en el segle XVIII". *Pedralbes*, 23-I (2003 = 5è. *Congrés d'Història Moderna de Catalunya. La societat Catalana. Segles XVI-XVIII. Identitats, Conflictes, Representacions. Actes*) 591-604. Biografia d'aquest figuerenc il·lustre, el qual, després d'una bona carrera militar al recer de l'exèrcit borbònic, ocupà el càrrec de tresorer a Mallorca i després de 57 anys de servei aconseguí entroncar amb la noblesa de l'illa. L'autora, dedica sengles apartats a tractar els càrrecs d'intendència que Escofet va desenvolupar (Tresorer reial, Comptador principal, etc.), i de la seva família i descendència. Al final adjunta un interessant inventari de la seva biblioteca.

[MG]

FUENTE, PABLO DE LA I ALFARO, JUAN MANUEL. "Una visión de la fortaleza de San Fernando de Figueras a partir de la cuestión capuchina: Regalismo y poder militar durante el reinado de Fernando VI". *Pedralbes*, 23-I (2003 = 5è. *Congrés d'Història Moderna de Catalunya. La societat Catalana. Segles XVI-XVIII. Identitats, Conflictes, Representacions. Actes*) 215-224. La història de l'edificació de la fortalesa de San Ferran, a Figueres, comportà en el seu dia múltiples problemes a la comunitat caputxina figuerenca. Hagueren de desallotjar el convent per cedir l'espai al nou perímetre militar, bo i que fos mitjan una indemnització de 113.997 rals (un

12% del total d'indemnitzacions que s'hi van desemborsar); la comunitat hagué de cercar una nova ubicació que, finalment, fou a la zona del Rec Arnau. La portada d'aigües i la inflació de preus en el sector de la construcció local, completaren el quadre de les preocupacions d'aquella comunitat. Els autors puen en un fons de l'ACA, el de Monacals, que alternen amb dades de l'Arxiu General de Simancas i notícies bibliogràfiques. També complementen el treball amb un bon grapat de dades sobre els enginyers Cermeño (p. 219-220).

[MG]

FÀBREGAS ROIG, JOSEP. "En el context de la Guerra Gran". en: *Valls i la seva història. IV. Segles XVI-XVIII. Conflictes, canvis i desenvolupament. Valls: Institut d'Estudis Vallencs, 2005, 347-361*. S'enceta el treball amb una breu introducció sobre la Guerra Gran, per passar a exposar la situació social i econòmica de Valls a finals del s. XVIII. La contribució de la vila a la guerra va materialitzar-se fiscalment (per al manteniment dels miquelets es carregà una anualitat del Cadastre, i s'establí una contribució general de defensa), i amb la formació del cos de miquelets local. Gràcies a haver treballat el fons de miquelets de l'AHPT, l'autor pot analitzar la composició del cos, característiques, edat, formació elemental, malalts, etc. L'article està ben documentat i no estalvia quadres en els que presenta tota mena de xifres i percentatges.

[MG]

PARDO SAN GIL, JUAN. "Los ejércitos carlistas en 1872-76". *Aportes*, 58 (2/2005) 50-101. Mostra dels efectius amb que comptava l'exèrcit carlí el 1872, a l'inici del conflicte en el que aconseguiria la major quota d'organització. Les forces carlines s'estructuraren en tres cossos, a més d'una modesta marina: l'exèrcit reial del Nord, el del Centre i el de Catalunya. Després d'un repàs introductori a l'evolució d'aquesta última carlinada, l'autor s'ocupa de l'estat major de Carles VII, i del paper de les diputacions basques, del nord i de Catalunya. Finalment, entra de ple a tractar el tema dels exèrcits (p. 63): efectius, armament, unitats, evolució, organització, estructuració, etc. La segona meitat del treball és un autèntic inventari d'unitats militars, amb especificació de dates i destí final (divisions, brigades, batallons, terços, milícies i forces d'ordre públic), que l'autor estructura encapçalant un apartat amb l'estat major, un altra amb les unitats de l'exèrcit i un tercer amb

les instal·lacions i establiments militars. La part corresponent a l'exèrcit de Catalunya és entre les p. 82-88. Val a destacar l'existència d'un batalló d'"Almogávares del Pilar", que s'aixecà a l'Aragó (78). L'Article està profusament il·lustrat amb fotografies b/n de militars carlins, i clou amb una copiosa relació de fons i bibliografia.

[MG]

MOLINER PRADA, ANTONIO. "Popular resistance in Catalonia. Sometenes y migueletes in the french war". *Revista d'Història Moderna i Contemporània*, UAB [En línia], 2003, p. 35-55 [Consulta agost 2006]. Disponible a: <http://seneca.uab.es/hmic/2003/...> Ponència al Congrés Internacional *Patriots, Partisans and Land-Pirates. Popular Mobilization and Resistance in Napoleonic Europa, 1808-1814* (University of Liverpool, School of History, 19-20 de setembre de 2003). Es tracten les principals característiques dels sometens i dels miquelets durant la Guerra Gran i la posterior del Francès, incidint en les estratègies de formació, les desercions, la tàctica de guerrilles i les activitats en general relacionades amb les autoritats militars regulars.

[MG]

MOLINER PRADA, ANTONIO. "La imagen de los soldados italianos en Cataluña en la guerra del francés". *Revista d'Història Moderna i Contemporània*, UAB [En línia], 2005, p. 225-248 [Consulta agost 2006]. Disponible a: <http://seneca.uab.es/hmic/2005/...> A través dels escrits del militar italià Gabriele Pepe, o del P. Raimon Ferrer, vicari de Sant Just i Pastor, o dels impresos oficials de les *Gazetes militar y política del Principado de Cataluña* i la de *Vic*, l'autor, perfila la imatge del militar italià al servei de Napoleó, durant els anys d'ocupació (1808-1813). Aplega interessants dades sobre el contingent italià dins l'exèrcit napoleònic, però l'article destaca sobretot per ser un bon exponent de les "misèries de la guerra", ja que deixa al descobert les contínues queixes i abusos (assassinats, robatoris, saquejos) que la població civil catalana patia per part dels soldats francesos.

[MG]

ANCA ALAMILLO, ALEJANDRO. *El historial de la corbeta Tornado (1862-1940). Viaje a través de la política española del último tercio del siglo XIX y Memorias del Asilo Naval Español*. Barcelona: Museu Marítim, 2005 (Estudis, 6), 117 p. "Aquest treball ens explica la història de la corbeta

Tornado, buc que va néixer per participar en una guerra i que va acabar els seus dies com a seu de l'Asilo Naval Español".

[Publicacions mmb]

PECK, YANNICK. *Les services secrets républicains espagnols en France. Organization, réseaux, action*. [París]: Editions Loubatières, 2005, 239 p. Monografia premiada amb el francès Premi d'Història Militar de 2002, fruit de la memòria de recerca de l'autor. El treball es basa en documentació inèdita extreta dels arxius del *Service Spécial d'Information Diplomatique*. Amb un agut anàlisi i un estil concís, l'autor exposa les dificultats, canvis i procés en general que van viure els serveis secrets espanyols durant la Guerra Civil, en territori francès. El balanç de l'activitat desplegada, el titlla l'autor de negatiu, per la manca de qualitat de la informació obtinguda. Els serveis secrets francesos i espanyols, composts de joves idealistes i amb pocs recursos, constituïen el "parent pobre" al costat dels membres de la intel·ligència alemanya, professionals competents que havien rebut una instrucció tècnica adequada.

[Lettre núm. 24, del Centre d'Études d'Histoire de la Défense -www.cehd.sga.defense.gouv.fr]

VALLDEPERES, ANTONIO. « Una memoria històrica del Campo de Aviación de la Sènia. Tarragona ». *Icaro. Boletín Informativo de la Asociación de Aviadores de la República* [En línia] Juliol 2006, núm. 87 [Consulta: agost de 2006]. Disponible a: www.adar.es/icaro-julio... Breu història del camp d'aviació senienç, obert la primavera de 1937 i evacuat l'abril de 1938, amb l'arribada dels Nationals. Adjunta llistat d'alguns dels pilots que hi estaven, tres fotografies i la reproducció d'un plànol alçat. L'aportació de Valldeperes acaba exposant el projecte museístic que preveu la seva reconstrucció.

[MG]

MARIMÓN, SÍLVIA. "Lleida, la Guernika catalana". *Sapiens*, 41 (març 06) 26-33. Reportatge centrat en els bombardejos que patí la ciutat de Lleida durant la GCE. Profusament il·lustrat, s'explica l'origen i protagonistes d'una famosa fotografia de la tragèdia.

[MG]

PEREA SIMÓN, EUGENI. "La Guerra Civil Espanyola al Camp de Tarragona. Apunts a l'estat de la qüestió". *Quaderns de Vilaniu*, Valls, 49 (2006) 141-159. Obra de compilació

bibliogràfica a l'entorn del tema de la GCE al Camp de Tarragona. Per prendre el pols a "la realitat editorial de la història d'aquest conflicte" i oferir-ne així un estat de la qüestió, E.Perea ha fitxat tot allò publicat sobre aquest tema circumscrit al Camp de Tarragona, en llibres, articles i premsa, dividint la producció editada en diversos subtemes, a tall de breu thesaurus: Biografies; Dietaris i memòries; Economia, agricultura i indústria; Ensenyament; Estudis locals; Fonts d'estudi; Front bèl·lic i l'assetjament; Església; Patrimoni; Pensament i la política; Repressió i víctimes; Resistència; Sanitat militar (i al final, una visió de conjunt i les conclusions). De cada subtema n'ofereix uns comentaris avaluatoris, figurant al bell inici la nota al peu que compila els títols bibliogràfics.

[MG]

MASALLES, ESTEVE. "Una bibliografia sobre la Segona República al Camp de Tarragona i comarques". en: SÁNCHEZ CERVELLÓ, JOSEP; PIQUÉ PADRÓ, JORDI (coords.). *La II República al Camp de Tarragona*. Tarragona: Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona, 2006, 261-286. Selecció bibliogràfica a partir dels registres de la Biblioteca Pública de Tarragona, de les edicions relatives al període republicà. La GCE hi és molt present en els apartats en que es subdivideix la relació bibliogràfica, "Biografies i memòries" (p. 261-266) i "Guerra Civil" (267-273).

[MG]

PIQUÉ PADRÓ, JORDI. "Els documents de Tarragona i de la comarca del Tarragonès que encara resten a l'Arxiu General de la Guerra Civil de Salamanca". en: SÁNCHEZ CERVELLÓ, JOSEP; PIQUÉ PADRÓ, JORDI (coords.). *La II República al Camp de Tarragona*. Tarragona: Publicacions del Cercle d'Estudis Històrics i Socials Guillem Oliver del Camp de Tarragona, 2006, 287-304. Article que denuncia l'espoli documental franquista dut a terme després de la GCE. Assistits pels serveis d'intel·ligència de la GESTAPO, les autoritats franquistes crearen la "Delegación de Estado para la Recuperación de Documentos", a través de la qual van fer-se amb tota la informació necessària per aplicar una repressió política sistemàtica. Entre l'abril de

1938 i el juny de 1939 l'estol de funcionaris encarregats d'aplegar la massa documental espoliada, efectuà 1.400 escorcolls arreu del país, i s'emportà més de 3.500 saques de papers que traslladaren en camions i vagonets de tren, a l'antic convent de Sant Ambrosi de Salamanca "al cor de l'Espanya nacional". La segona part de la introducció exposa una sinopsi dels mecanismes polítics esdevinguts per a la recuperació d'aquest patrimoni, la intervenció dels partits democràtics, les lleis promulgades, els avenços aconseguits, etc. L'apèndix final, relaciona la documentació pertanyent a la ciutat de Tarragona i a la seva comarca, que encara resta a Salamanca.

[MG]

CANAL, JORDI; CHARCON, ANNE I PIGENET, PHRYNÉ (dir.). *Les exilis catalans en France*. Paris: PUPS, 2005. Actes del Col·loqui d'igual enunciat (París, Sorbonne), amb diverses comunicacions que tracten dels exiliats catalans al país gal, començant per l'expulsió dels jueus el 1492. En una primera part, els temes són al voltant dels exilis dels s. XVIII i XIX, però ja a la segona part del volum, versen sobre la GCE (1936-1939). Síntesi de treballs publicats, aportacions novedoses, defuig en general una anàlisi quantitativa i aposta per personalitzar els casos més representatius.

[MG]

RODRIGO, JAVIER. *Cautivos. Campos de concentración en la España franquista, 1936-1947*. Barcelona: Crítica, 2005, 407 p. Tesi doctoral de l'autor a la universitat de Saragossa. És el primer estudi global sobre camps de concentració durant la GCE i el primer Franquisme. S'analitzen les precàries condicions de vida i repressives, dels empresonats.

[MG]

CARDONA, GABRIEL. "Olmert mossega l'ham". *Avui*, núm. 10.362 (dilluns, 24-07-2006) 13. Resumit anàlisi estratègic i polític sobre el conflicte del Líban, que ens proporciona l'aguda i experimentada visió de tot un professional.

[MG]

LA CITA

"aquells que molt al natural y amb gran consideració pinten la Guerra, pinten una armadura tota sencera, que per la visera de l'elm surt un cap de guineu, y que els més valerosos capitans antics així grecs, com romans no foren menys alabats de les estratagemes que usaren, que de les ferides que combatent a les batalles per vèncer l'enemic reberen".

COLLADO, LUIS. *Platica manual de artillería*..... Venècia, 1586, f. 91.

L'ASTÚCIA

Una de les més grans virtuts en un gran general, ha estat de sempre, la seva capacitat en recursos, i en superar situacions difícils i vèncer l'enemic tot enganyant-lo. Els més grans militars, han estat homes d'enginy, capaços de donar la volta a situacions compromeses, només amb una

[En boca de Lissandre]:

"On no arriba la pell del lleó, s'hi ha d'afegir la de la guineu".

ALAVA Y VIAMONT, DIEGO DE. *El perfecto Capitán*... Madrid: MdD, 1994, p. 153.

bona pensada. Ulisses Laèrtida, Ànibal Barca, Josep de Margarit, Gregorio de Brito, Napoleó Bonapart, Erwin Rommel, etc., han estat alguns dels militars que han fet famós el seu nom i imperdurable la seva fama, al ser mestres en un joc que manta vegades ha esdevingut component decisiu d'una contesa. Aquesta realitat no ha passat desapercebuda ni ha estat menystinguda pels tractadistes militars hispànics, com aquest parell d'exemples ens mostren.

FONS I ARXIVS:

La Gazette de França

El 30 de maig de 1631, sortia a la llum el primer número de la *Gazette* francesa, publicació periòdica que recollia els principals esdeveniments polítics i socials vinculats a la Corona de França. Els primers números foren semestrals, però aviat passaren a ser setmanals i a aparèixer cada divendres, en plec en quart, de 8 a 12 pàgines, i en dos fascicles, "Gazeta" i "Notícies ordinàries de diversos llocs". La *Gazette francesa* fou fundada per Théophraste Renaudot, que la dirigí fins a la seva mort el 1653, passant a fer-se'n càrrec posteriorment el seu fill Isaac (+1679) i a continuació,

l'altre fill Eusèb (+1729). L'1 de gener de 1762, es convertí en òrgan oficial del govern francès, adoptant el títol de *Gazette de France*, apareixent dues vegades per setmana. D'ençà 1792, aparegué diàriament, i es digué *Gazette National de France*, i sota Napoleó, *Le Moniteur*. Més tard recobrà el seu antic nom, i ja en el segle XIX passà a exercir les funcions de butlletí oficial de l'Estat.

Théophraste Renaudot, el seu creador (Loudun, 1586 – París, 1653) fou metge de la Cort des de 1612, erudit, escriptor, filantrop i reformador visionari. Fill d'un

mestre hugonot, i gran amic del Père Joseph i, per tant, proper a Richelieu, aconseguí entrar a la Cort i veure promocionada la seva idea d'editar una publicació periòdica donant notícia dels principals fets polítics ocorreguts arreu del continent. Renaudot s'havia doctorat a Montpel·lier (1605) i havia viatjat per Itàlia, Anglaterra i altres indrets. El 1619 publicà una *Descripció d'un medicament dit Polychreston*, i l'any següent, un *Discurs sobre l'esquelet, és a dir, sobre els ossos de l'home*.... Establert a Paris, fundà una mena d'hospital al carrer Calandre, el "Bureau d'adresse" ("oficina d'anuncis i trobades"), on, a més de cenacle de científics i filòsofs, acollia de franc a pobres i malalts. Per alleujar-los, sovint els llegia les cartes que rebia del seu amic Pierre d'Hozier, inquiet nobiliarista que viatjava arreu d'Europa i que, puntualment, li escrivia assabentant-lo de tot tipus de notícies i fets. La idea d'imprimir aquella informació, processada en concises notes, va despertar l'interès de Richelieu, que hi veié l'ocasió de contraposar-se als escrits pamfletaris que l'escarnien i, de pas, donar una informació controlada del pols polític i militar del país, creant una plataforma de difusió propagandística en la seva lluita contra els *Hansburgs*. El Cardenal, no tan solament promocionà políticament i econòmica la iniciativa de Renaudot, sinó que també la protegí dels atacs dels impressors parisins queixosos per la deslleial competència, i àdhuc hi arribaria a escriure diversos articles. Renaudot la intitulà "gazette", terme italià que, a Venècia, corresponia a la moneda de mig sou amb la que hom comprava els fulls volanders que allí

s'imprimien. Metge de capçalera de Lluís XIII, historiògraf reial (1645), també creà un mont de pietat el 1637, però a la mort de Richelieu, precedida de la del monarca francès l'any següent (1642 i 1643), quedà desprotegit dels seus valedors i caigué en desgràcia, essent objecte d'acusacions contra la seva pràctica mèdica, d'usura i d'enriquiment a costa dels malalts. Condemnat i inhabilitat en l'exercici de la medicina, Renaudot es dedicà exclusivament a l'edició de la seva *Gazette*, d'enorme èxit a tot França, aconseguint el suport del nou privat, el cardenal Mazzari. Théophraste, morí el 25 d'octubre de 1653, molt malalt d'una paràlisi progressiva i totalment arruïnat. La casa del Gran Coq, seu del *Bureau d'adresse*, al carrer Calandre de Paris, ja no existeix (va ser enderrocada per edificar-hi un quarter militar), ni tampoc l'estàtua que presidia la placeta (refosa pels alemanys durant els anys de l'ocupació). El seu llegat subsisteix encara a Loudun, on la casa paterna és actualment un petit museu, i on sí que s'hi pot veure una efígie del filantrop, que incorpora una làpida amb una de les seves famoses receptes contra el reuma (encara servides en algunes farmàcies locals). Fora de Loudun queda, igualment, un llegat universal a cada cantonada on hagi un quiosc que vengui premsa.

La *Gazetta* publicava notes breus o avisos, extrets de la informació que una densa xarxa d'agents (confidents, delegats, amics o a voltes mercaders retribuïts) enviaven a Paris, procedents de tota la geografia europea on França hi tingués interessos. És, doncs, una notable font de dades i notícies del curs

de les guerres a Itàlia, a Alemanya i a Flandes; també, més ocasionalment, de més enllà, la Mediterrània, Transilvània, Polònia, el ducat de Moscou, ultramar... És destacadament molt útil en el seguiment dia a dia dels setges més importants, i tampoc es pot menystenir pel que fa a revoltes (Catalunya, Portugal, Escòcia, França, Nàpols).

La nostra experiència sobre aquest fons es centra en la Guerra dels Segadors, sense voler dir, per això, que la *Gazetta* no sigui igualment útil per extraure i/o complementar dades d'altres temps i conflictes. Quan els francesos entraren en guerra contra la Corona hispànica el 1635, començaren a brollar notícies referents als catalans, de tres indrets: Tolosa, Narbona i Lió. Un cop lluitaven ja en sòl català, venien principalment de Barcelona i Perpinyà, i alternativament, d'allà on la sort de les armes creava la notícia: Tarragona, Tortosa, Lleida, Balaguer, etc. Són notícies tardanes (el correu des de Catalunya a París podia trigar ben bé quinze dies, i després s'havia de processar i imprimir la notícia), la majoria de vegades prou inexactes, amb noms canviats i topònims descuidats, però sense deixar de constituir un contrapès a la publicística

hispànica, ni tampoc de ser útils per ratificar la informació.

Moltes d'aquestes notícies publicades a la *Gazette*, apareixien, més tard, editades a banda, traduïdes o no, en versió literal, o amb petites modificacions. Al compendi editat per H. Ettinghausen que aplega els principals fulletons editats sobre la guerra de Segadors (Curial, 1993), n'hi ha alguns en francès (núms. 10, 21, 36), en els quals hom pot llegir, a sota del títol, la datació (localitat –d'enviament de la notícia- i data) típica que encapçalava cada notícia de la *Gazette*, o també el mateix to, estil 'telegràfic' i afegitó de subtítol que estilaven llurs números extraordinaris (núm. 22, 32, 39, 53, 56).

Existeix la col·lecció sencera de la *Gazetta*, a la Bibliotéqué Nationale de France (Sig. 41 Lc2 1), i a la Bibliotéqué de Santa Geneviève, també a París, i suposem que també en moltes altres en tindran, sinó tota la col·lecció íntegra, una bona part (en tot cas, és fàcilment consultable per internet). A la primera biblioteca que em citat, en disposen d'una còpia microfilmada, i mitjançant una tarifa establerta, poden enviar aquells fascicles (o anys sencers) determinats que hom sol·liciti.

MANEL GÜELL

[*Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana*. 2^a. ed. Madrid: Espasa-Calpe, 1961, XXV, 362; ETTINGHAUSEN, HENRY. *La Guerra dels Segadors a través de la premsa de l'època*. IV. Barcelona: Curial, 1993; JUBERT, GÉRARD. "Théophraste Renaudot" [En línia] *Célébrations nationales 2003*. Disponible a: <www.culture.gouv.fr/culture/actualites/celebrations2003/renaudot.htm>; PÉREZ VAQUERO, CARLOS. "De 'La Gazeta' al BOE (Cinco siglos de publicaciones oficiales)". [En línia]. Disponible a: <<http://noticias.juridicas.com>>; SCHULZE SCHNEIDER, INGRID. "Filántropo y periodista: vida y obra de Theophraste Renaudot". *Revista Latina de Comunicación Social* [En línia] La Laguna (Tenerife), Juny de 2000, núm. 80, Disponible a: <www.ull.es/publicaciones/latina>.

La "Crònica" de Miquel Parets

Entre 1626 i 1660, un assaonador barceloní, Miquel Parets, va escriure una detallada crònica de la vida quotidiana, social i política catalana, a través dels esdeveniments més cabdals que vivia Barcelona. *De molts sucesos que han succeyt dins Barsezona y en molts altres llochs de Catalunya dignes de memòria*, es configura com un extens dietari de l'època, i esdevé un dels documents més importants per la riquesa de notícies i matisos que aporta, de manera que la seva consulta resulta obligada a l'hora d'escometre estudis històrics de caire polític i militar sobre la Catalunya de mitjans del segle XVII.

Ultra l'afecció de cronista, Miquel Parets era un simple menestral (assaonador), fill de menestrals, que casà tres cops (amb Maria Roura, Isabel Mans i Marianna Vinyes), i tingué nombrosa descendència. Les vicissituds de la seva família consten totes a la *Crònica*, Parets nasqué a Barcelona el 1610 i hi moria quatre anys abans que Felip IV, el 1661, travessà, doncs, per alguns dels episodis més *copsants* de la dissetena centúria: les Corts de 1626, la crisi de 1631, la Revolució de 1640, l'epidèmia de pesta de 1651, etc., i especialment, la guerra de Separació (1640-1659). En la redacció de la seva *Crònica*, Parets emprà diverses formes literàries, annals, autobiografia, dietari i crònica, però sobretot tingué cura d'incorporar les còpies de gran quantitat de documents (hi consta, per exemple, el text íntegre del Tractat dels Pirineus), i la majoria dels apartats en els que multidivideix la seva obra es basen en un document, una carta, un acord consular o de junta (hispanica), un imprès o fullet volant, un pregó, etc. Parets mostra prouja per registrar tota mena de detalls, però sense complementar-los amb gaires opinions particulars, i aquí és on més destaca el seu esperit historiogràfic, ja que es limita a exposar els fets que es succeeixen i que la dinàmica documental va posant a les seves mans, sense interpretar massa (com llavors manava la praxis historiogràfica del moment). La relació dels nombrosíssims capítols (248), juntament amb els extractes de 1.372 documents agrupats en 74 apèndix, conformen un nodrit sumari a través del qual és possible fer el seguiment del conflicte bèl·lic des de l'òptica catalana.

L'obra original de Parets es conserva en dos volums a la Biblioteca Universitària de Barcelona (ms. 224-225). Entre 1888-1893 Celestí Pujol y Camps, l'edità en castellà a la col·lecció del *Memorial Histórico Español*, edició que si bé altera l'estil de la crònica i n'omet algunes anotacions personals, es veu complementada per un apreciable volum documental aplegat per l'historiador gironí. Semblava existir el projecte d'una nova edició, íntegra i en català, a càrrec de J. Amelang, R. Margalef, A. Simon i X. Torres.

MANEL GÜELL

-AMELANG, JAMES. "L'artesà com a Ícar. La visió del món d'un assaonador del segle XVII". *L'Avenç*, 87 (1985) 20-25.

-PARETS, MIQUEL. *De los muchos sucesos dignos de memoria que han ocurrido en Barcelona y otros lugares de Catalunya. Crónica escrita por... entre los años de 1626 a 1660*, en: *Memorial Histórico Español*. Madrid: Manuel Tello, XX-XXV, 1888-1893.

-PARETS, MIQUEL. *Dietari d'un any de pesta*. Ed. i est. de James S. Amelang i Xavier Torres. Vic: Eumo, 1989.

-SIMON I TARRÉS, ANTONI (dir.). *Diccionari d'Historiografia Catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 2003, p. 894-895.

RECU LL :

GENERAL:

CLAUSEWITZ, KARL VON. *De la guerra*. Madrid: La Esfera de los libros, 2005, 776 p.

España. *Brigada de Cazadores de Montaña "Aragón" I*. [Osca]: BRCEM, I [2005], 23 p.

MARTÍ GÓMEZ, JOSÉ (texto). "Arturo Pérez-Reverte [Entrevista]". *magazine La Vanguardia* (30 de abril del 2006) 34-40.

MARTOS, JOSÉ ÁNGEL. "Pinturas de guerra. El arte y la batalla, según Pérez-Reverte". *Clío*, 54 (abril 2006) 48-56.

ROMERO FERNÁNDEZ, ANTONIO. "Bushido. Código Samurai". *Historia 16*, 359 (marzo 2006) 8-31.

TZABAR, SHIMON. *Cómo perder una guerra (y por qué). La estrategia para la derrota*. tr. de Paula Borrell Soldevila. Madrid: Siglo XXI España, 2005, 181 p.

VALCÁRCCEL, ISABEL. *Mujeres de armas tomar*. Madrid: Algaba, 2005, 206 p.

ANTIGUITAT:

CANALES, CARLOS. *El ejército de Aníbal. Cartago contra Roma*. Madrid: Distriforma, 2005, 20 p.

GOLDSWORTHY, ADRIAN. *Grandes generales del ejército romano. Campañas, estrategias y tácticas*. Barcelona: Ariel, 2005, 472 p.

JIMENO, ALFREDO.; TORRE, JOSÉ IGNACIO DE LA. *Numancia*.

Símbolo e historia. Madrid: Akal/Crítica, 2006, 270 p.

MACKAY, CHRISTOPHER S. *Ancient Rome. A Military and Political History*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004, 395 p.

MONGE MORIGORTA, JOSÉ ANTONIO. "El sitio de Alesia. La rendición de las Galias". *Historia.National Geographic*, 27 [2006] 70-79.

MOREU ABOAL, CARLOS J. *La guerra de Troya. Más allá de la leyenda*. Madrid: Oberon, 2005, 216 p.

PALOL, PERE. *El castrum del Puig de les Muralles de Puig Rom (Roses, Alt Empordà)*. Girona: Museu d'Arqueologia de Catalunya, 2005, 115 p.

SANDARS, NANCY K. *Los Pueblos del Mar*. Madrid: Oberon / Anaya, 2005 (Oberon Historia, 36), 248 p.

MEDIEVAL:

CASANOVAS, ÀNGELS; ROVIRA, JORDI. *L'Ordre del Temple. Entre la guerra i la pau*. Barcelona: Rafael Dalmau Editor, 2005, 158 p.

CONTAMINE, PHILIPPE. *Pages d'histoire médiévale (XIVè-XVè siècles)*. París : Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles Lletres, XXXII. Diffusion de Bocard, 2005, 342 p.

FERNÁNDEZ LLAMAZARES, JOSÉ. *Historia de las órdenes militares*.

Sevilla: Espuela de Plata, 2005, 422 p.

FERRER MALLOL, MARIA TERESA. *Entre la por y la guerra. La Corona Catalano-aragonesa y castilla en la baja edad media*. Barcelona: CSIC, institució Milà i Fontanals, 2005, 662 p.

GIMÉNEZ CHUECA, IVÁN. "Templarios en la reconquista". *Clío*, 53 [marzo 2006] 18-29.

GARCÍA FITZ, FRANCISCO. *Las Navas de Tolosa*. Barcelona: Ariel, 2005, 588 p.

MARTÍN, JEAN MARIE. *Guerre, accords et frontières en Italie méridionale pendant le haut Moyen Age. Pacte de Liburia. Divisio principatus Beneventani et autres actes*. Roma: École française, 2005 (Sources et documents d'histoire du Moyen Age, 7), 257 p.

MARTIN I ROIG, GABRIEL DE. *Castells del Baix Empordà. Lluites, història i patrimoni*. Barcelona: Farell Editors, 2006, 160 p.

NICOLAS, NATHALIE. *La guerre et les fortifications du Haut-Dauphiné. Étude archéologique des travaux des châteaux et des villes a la fin du Moyen Age*. Aix-en-Provence: Publications de l'Université de Provence, 2005, 377 p.

RAOUL DE CAEN. *Gesta Tancredi. A History of the Normans on the First Crusade*. tr. et intr. de Bernard et David S. Bachrach. Aldershot: Ashgate, 2005 (Crusade Text in Translation, 12), 196 p.

SIRE, HENRY. "El gran maestre Juan de Homedes (1536-1553)". en: *Actas del primer Simposio Histórico de la Orden de San Juan en España*, Toledo, 2003, 527-530.

SMITH, ROBERT DOUGLAS et DE VRIES, KELLY. *The Artillery of the Dukes of Burgundy, 1363-1477*. Woodbridge: Boydell, 2005, 377 p.

MODERNA:

ARISA, MIREIA. "Castilla en peu de guerra". *Sapiens*, 42 (abril 2006) 33-37.

AUSIDIO, GABRIEL (dir.) *Prendre une ville au XVIè siècle*. Aix-En-Provence: Publications de l'Université de Provence, 2004, 260 p.

BALLETO, LAURA. "I genovesi e la conquista turca di Constantinopoli (1453). Note su Tomaso Spinola e la sua famiglia". *Acta Historica et Archaeologica Mediaevalia*, 26 (2005 = Homenatge a la professora Dra. Carme Batlle i Gallard) 795-833.

BENASSAR, BARTOLOMÉ. "El caso Hernán Cortés. Un misterio por resolver". *Clío*, 53 (marzo 2006) 76-87.

BERTOMEU MASIÁ, Mª JOSÉ (ed.). *Cartas de un espía de Carlos V. La correspondencia de Jerónimo Bucchi con Antonio Perrenot de Granvela*. València: Universidad, 2006, 230 p.

DÍAZ MEDINA, ANA. "Los Comuneros. Héros de Castilla". *Historia. National Geographic*, 27 [2006] 92-103.

EDOWARD, SYLVÉNE. *L'Empire imaginaire de Philippe II: Pouvoir des images et discours du pouvoir sous les Habsbourg d'Espagne au XVIè siècle*. París : Honoré Champion, 2005

(Bibliothèque d'histoire moderne et contemporaine, 17) 416 p.

LARRIBA, ELISABET. *De la Jancette à la plume: Pedro Pablo Gatell y Carnicer, un cirurgien de la marine royale dans l'Espagne des Lumières (1745-1792)*. Aix-En-Provence: Publications de l'Université de Provence, 2005, 238 p.

LEÓN-PORTILLO, MIGUEL. *Hernán Cortés y la mar del Sur*. Madrid: Algaba Ediciones, 2005, 228 p.

LOSADA, JUAN CARLOS. "Julián Romero. Una leyenda". *La Aventura de la Historia*, 90 (abril 2006) 82-87.

LOSADA, JUAN CARLOS. "Se armó la de San Quintín. Trascendencia de una gran batalla entre España y Francia". *Clío*, 51 (enero 2006) 16-17.

MIRA CABALLOS, ESTEBAN. "Corsarios. Los tábanos del Imperio". *La Aventura de la Historia*, 88 (febrer 2006) 64-69.

PONCE DEL RIO, RAMIRO. *Lepanto. La batalla incacabada*. Barcelona: Egaterria, 2006, 317 p.

RIBOT, LUIS. *El arte de gobernar*. Madrid: Alianza, 2006, 312 p.

RUÍZ-DOMÉNEC, JOSÉ ENRIQUE. « El Gran Capitan. El brazo armado de los Reyes Católicos ». *Clío*, 51 (enero 2006) 78-89.

SIGNOROTTO, GIANVITTORIO. *Milán español*. Madrid: La Esfera de los libros, 2006, 440 p.

VICENTE MAROTO, MARIA ISABEL; ESTEBAN PIÑEIRO, M. *Aspectos de la ciencia aplicada en la España del Siglo de Oro*. Valladolid: Junta de Castilla y León, 2006, 505 p.

Guerra de Segadors

ELLIOTT, JOHN H. *La revolta catalana, 1598-1640. Un estudi sobre la decadència d'Espanya*. 3^a. ed. València: Universitat, 2006, 636 p.

Guerra de Successió

AA.DD., *Mossos d'esquadra. Història i present*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2005, 278 p.

ALABRÚS, ROSA M. *Escrits polítics del segle XVIII. Cròniques de la Guerra de Successió*. IV. Vic: Eumo, 2006, 199 p.

Guerra del Francès

ALCAIDE YEBRA, JOSÉ ANTONIO. *Bailén. La batalla que canvià el rumbo a Napoleón*. Leganés: La Espada y la Pluma, [2005], 63 p.

CANALES TORRES, CARLOS. *Breve historia de la Guerra de la Independencia*. Madrid: Nowtilus, 2006, 303 p.

CAYUELA FERNÁNDEZ, JOSÉ G. y POZUELO REINA, ÁNGEL. *Trafalgar. Hombres y naves entre dos épocas*. Barcelona: RBA [2005], 704 p.

DUFOUR, GÉRARD. "Mamelucos. Los sicarios de Napoleón", *La Aventura de la Historia*, 88 (febrer 2006) 36-40.

FRANCO CASTAÑÓN, HERMENEGILDO. *La razón de Trafalgar. La campaña naval de 1805. Un análisis crítico*. Valladolid: AF, [2005], 159 p.

HANTRAYE, JACQUES. *Les cosaques aux Champs Elysées. L'occupation de la France après de la chute de Napoleón*. París: Berlín, 2005 (Histoire et société), 304 p.

SANTACANA, CARLOS. (ed.). *La guerra de Independencia vista por los británicos. 1808-1814*. Madrid: Antonio Machado Libros, 2005, 820 p.

STOKER, DONALD J. (ed.) *Conscription in napoleonic Europe, 1798-1815. A revolution in military affairs*. Londres: Routledge, 2006.

SUMMERVILLE, CHRISTOPHER. *La marcha de la muerte. La retirada a La Corunya de Sir John Moore, 1808-1809*. tr. Pedro Donoso. Barcelona: Inédita Editores, 2006, 236 p.

Trafalgar. 200 años después. León: MIC, [2005], 51 p. [Exposició a la Universitat Rey Juan Carlos, de Móstoles]

ZAMOYSKI, ADAM. *1812. La trágica marcha de Napoleón sobre Moscú*. Madrid: Debate, 2005, 688 p.

CONTEMPORÀNIA:

La ciutat i les revolucions, 1808-1868. I, *Les lluites del liberalisme*. coord. Ramon Grau. Barcelona: Institut de Cultura, 2004 (Barcelona Quaderns d'Història, 10).

ORTUÑO, MANUEL. «Las aventuras de fray Servando de Mier. El Insurrecto». *La Aventura de la Historia*, 89 (marzo 2006) 60-63.

QUINTANA, JOSEP M. *Els Nikolaidis*. Madrid: Proa, 2006.

VARGAS GONZÁLEZ, ALEJANDRO. “La Unión en la Guerra de Secesión (1861-1865)”. *Historia 16*, 359 (marzo 2006) 74-85.

Carlinades

ARENAL, CONCEPCIÓN. *Cuadros de la guerra carlista [Segovia]*: Editorial Renacimiento, 2005, 157 p.

HENNINGSSEN, CHARLES FREDERIC. *Campaña de doce meses con Zumalacárregui*.

Pamplona: Sancho el Fuerte, 2005.

JIMÉNEZ FRAILE, RAMÓN. «Henningsen. El mercenario romántico». *Clío*, 56 (juny 06) 48-52.

Cuba

PUELL DE LA VILLA, FERNANDO. *El desastre de Cuba, 1898. Las Guásimas. El Caney, las Lomas de San Juan*. Madrid: Almena, 2005 (Guerreros y batallas, 18), 85 p.

Àfrica

ANGUERA, PERE. “El general Prim. Historia de un conspirador”. *Clío*, 52 (Hivern 2006) 84-95.

SANTOLARIA, FRANCESC. *El Banquet de la Victòria i els Fets de “¡Cu-Cut!”*. Cent anys de l'esclat catalanista de 1905. Barcelona: Meteora, 2005 (Cronos, 4), 234 p.

IGM

DÍEZ-ZUBIETA, JOSÉ. “1916. Sublevación irlandesa. Pascua sangrienta”. *La Aventura de la Historia*, 90 (abril 2006) 20-29.

FLORENTÍN, MANUEL. “Batalla de verdún ¡Al matadero!” *La Aventura de la Historia*, 88 (febrer 2006) 28-35.

HOFFMAN, GERHARD. “La tragedia del Isonzo”. *Historia 16*, 357 (gener 2006) 58-67.

MACMILLAN, MARGARET. *París, 1919. Seis meses que cambiaron el mundo*. Barcelona: Tusquets, 2005, 696 p.

PROST, ANTONIE. *La Grande Guerre expliquée à mon petit-fils*. París: Editions Sevil, 2005, 90 p.

Guerra Civil

BARRUSO BARÉS, PEDRO. “Los procesos represivos del primer

franquismo en una sociedad conservadora. El caso de Guipúzcoa (1936-1945)”. *Cuadernos Republicanos*, 60 (Invierno 2006) 93-119.

BELAÚSTEGUI FERNÁNDEZ, ALEJANDRO. *José Salvany y otros médicos militares ejemplares. Inicio de una lucha contra el olvido*. Madrid: Ministerio de Defensa, 2006, 151 p.

BENET, JOSEP MARIA. *El president Companys, afusellat*. Barcelona: Edicions 62, 2005, 512 p.

BOOT, OWEN; WALTON, JOHN. *Historia ilustrada de la II Guerra Mundial*. Alcobendas: MIBSA / México DF: Diana [2004], 256 p.

CÁNDANO, XUAN. *El Pacto de Santoña (1937)*. Madrid: La Esfera de los libros, 2006, 340 p.

CARDONA, GABRIEL. “Militares, entre dos banderas”. *La Aventura de la Historia*, 90 (abril 2006) 49-51.

CORRAL, PEDRO. “Desalmado. Siqueiros en la Guerra Civil española”. *La Aventura de la Historia*, 88 (febrer 2006) 22-27.

FERNÁNDEZ-COPEL, JORGE. *General Gavilán. Memorias*. Madrid: La Esfera de los libros, 2005, 408 p.

GONZÁLEZ DE MIGUEL, JESUS. “Los brigadistas de la batalla del Jarama”. *Historia 16*, 358 (febrer 2006) 72-81.

GRAHAM, HELEN. *Breve historia de la Guerra Civil*. Madrid: Espasa Calpe, 2006, 204 p.

La reconstrucción de Teruel. 1939-1957. Teruel: Gobierno de Aragón. Departamento de Educación, Cultura y Deporte, 2005, 125 p.

MARCO, VENTURA. *Lleida, abans i després de 1936*. Lleida: Pagès Editors, 2006, 161 p.

MAYMÍ RICH, JOSEP; ROS NICOLAU, JOSEP; TURRÓ VENTURA, XAVIER. *Els refugiats de la guerra civil a les comarques del Gironès i al Pla de l'Estany (1936-1939)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2006, (Biblioteca Serra d'Or), 256 p.

PAYNE, STANLEY G. *El colapso de la República. Los orígenes de la Guerra Civil (1933-1936)*. Madrid: La Esfera de los libros, 2005, 664 p.

PONS PRADES, EDUARDO. *Realidades de la guerra civil. Mitos no ¡hechos!*. Madrid: La Esfera de los libros, 2005, 804 p.

ROCA MOHEDANO, MANUEL. *General Juan Hernández Saravia. El ayudante militar de Azaña*. Madrid: Oberon, 2005, 396 p.

ROGLAN, JOAQUIM. *14 d'abril, la Catalunya republicana (1931-1939)*. Valls: Cossetània, 2006, 125 p.

ROGLAN, JOAQUIM. *Oriol Solé. El Ché català*. Barcelona: Edicions 62, 2006, 244 p.

SALAS LARRAZABAL, RAMÓN. *Historia del Ejército Popular de la República*. Madrid: la Esfera de los libros, 2006, V v., 3.572 p.

SÁNCHEZ AGUSTÍ, FERRAN. *El maquis anarquista. De Toulouse a Barcelona por los Pirineos*. Lleida: Editorial Milenio, Artes Gráficas Bobalà, 2006, 286 p.

SANS, GUILLEM. "España, en la diana de Stalin". *La Aventura de la Historia*, 89 (marzo 2006) 26-33.

SOLÉ, JOSEP M. y FINESTRES, JORDI. *El Barça en guerra (1936-1939)*. Barcelona: Angle, 2006, 205 p.

SOLÉ I SABATÉ, JOSEP M.; VILLARROYA, JOAN (textos).

Guerra i propaganda. Fotografies del comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya. Barcelona: ANC-Viena Edicions, 2006, 268 p. [FERRAN, JAUME. "Fotografies de la guerra". *L'Avenç*, 312 (abril 2006) 49-51].

SZÁRAK, PETER. "El caso de los refugiados en la legación checoslovaca de Madrid y en Checoslovaquia durante la Guerra Civil Española". *Cuadernos Republicanos*, 60 (Invierno 2006) 51-71.

[VÍCTOR ARROYO, JOSÉ]. *La economía de guerra y su reajuste en España, 1936-1941, desde una perspectiva microeconómica. 1. Galicia y el corredor del Duero hasta Aragón*. Bilbao: BBVA, Archivo Histórico (Inmuebles y Servicios), 2005, 151 p.

VILANOVA, FRANCESC. *El franquismo en guerra. De la destrucción de Checoslovaquia a la batalla de Stalingrado*. Barcelona: Península, 2005, 253 p.

IIGM

BELIS, RICARD. "Esclavos de Hitler. Españoles en Mathausen". *Clío*, 52 (Febrero 2006) 14-15.

BERMEJO, BENITO; CHECA, SANDRA. "Fotografías del Kommando Poschacher (1944). Un grupo de jóvenes prisioneros en el campo nazi de Mathausen". *Cuadernos Republicanos*, 60 (Invierno 2006) 51-71.

BOSQUE COMA, ALFREDO. "Con la Cuarta Escuadrilla Azul en Rusia". *Historia 16*, 359 (marzo 2006) 64-73.

DAVIES, NORMAN. *Varsovia 1944*. Barcelona: Planeta, 2005, 888 p.

DÖNITZ, KARL. *Diez años y veinte días*. Madrid: La Esfera de los libros, 2005, 556 p.

GAULLE, CHARLES DE. *Memorias de guerra*. Madrid: La Esfera de los libros, 2005, 760 p.

GILBERT, MARTÍN. *La segunda guerra mundial (1943-1945)*. II. Madrid: La Esfera de los libros, 2006, 688 p.

MUSGROVE, FRANK. *Dresde y los bombardeos británicos sobre Alemania*. tr. de Juan Carlos Salgado. Valladolid: AF, 2005, 144 p.

REES, LAURENCE. *Una guerra de exterminio. Hitler contra Stalin*. Barcelona: Crítica, 2006, 274 p.

SERVICE, ROBERT. *Stalin. Una biografía*. Madrid: Siglo XXI de España Editores, 2006, 708 p.

SOLAR, DAVID. *La caída de los dioses. Los errores estratégicos de Hitler*. Madrid: La Esfera de los libros, 2005, 584 p.

SOLAR, DAVID. "Juicio de Tokio, 1946: para los vencidos, La Horca". *La Aventura de la Historia*, 90 (abril 2006) 20-29.

Era atómica

KRISTOL, WILLIAM & KAGAN, RICHARD. *Contra el eje del mal*. [Córdoba]: Almuzara, 2005, 198 p.

MANRIQUE GARCÍA, JOSÉ MARÍA; MOLINA FRANCO, LUCAS. *CETME. 50 años del fusil de asalto español*. Madrid: La Esfera de los libros, 2005, 384 p.

STILES, DAVID. "A Fusion Bomb over Andalucía: U.S. Information Policy and the 1966 Palomares incident". *Journal of Cold War Studies*, 8/1 (2006) 49-67.

TRISCHLER, HELMUTH; WEINSBERGER, HANS. "Engineering Europe, big technologies and military systems in the making of 20th century Europe". *History and Technology*, 21/3 (2005) 49-84.

Afers, fulls de recerca i pensament, núm. 52 (2005), Dossier: "La Guerra de Successió": M.ARDIT, "La Guerra de Successió » ; J.E.LÓPEZ I CAMPS, "La invasió austríaca del Regne de València (1701-1705)"; A.ESPINO LÓPEZ, "L'evolució de les forces auxiliars durant la Guerra de Successió a Catalunya, 1705-1714. El cas dels miquelets i dels voluntaris"; S.FAJAL I MERCADER, "El Rosselló i els rossellonesos davant la Guerra de Successió (1700-1715) » ; J.JUAN VIDAL, « La Guerra de Successió a la Corona d'Espanya. Les Balears"; A.M.COLL, "De Guerra de Successió a intendència al Regne de Mallorca » ; E.GIMÉNEZ LÓPEZ, « La postguerra oblidada de Catalunya. La Quàdruple Aliança davant el revisionisme d'Utrecht (1719-1720)"; [Selecció de la Miscel·lània] : V.TEROL I REIG, « L'obra de la Germania. Dissidència política i contestació popular en una vila valenciana (Ontinyent, segles XVI i XVII)"; M.JIMÉNEZ SUREDA, "L'evolució de les milícies al llarg del segle XVIII".

Aportes. Revista de Historia Contemporánea, núm. 58 (2/2005) i 59 (3/2005). [58] [Dossier sobre el Carlisme]: G.PORRAS. "Prolegómenos de la guerra Carlista. La persecución de D. Carlos por el general Rodil en Portugal"; J.GALLEGO. "La batalla de Villafranca de Montes de Oca (Burgos) (13 de noviembre de 1833)"; J.SEMPRÚN. "El puente de Luchana"; P.LARRAZ. "La sanidad militar en el ejército carlista del norte (1833-1876)"; J.PARDO. "Los ejércitos carlistas en 1872-76"; E.ROLDÁN. "La batalla de Abárzuza"; P.LARRAZ. "Lacar, 3 de febrero de 1875. Desastre militar y colapso sanitario en el ejército liberal"; J.PARDO. "Las operaciones navales en la última guerra Carlista (1872-1876)"; [59]: M.M.LÓPEZ. "Prensa política y prensa clandestina ante el asilo diplomático"; A.M.MORAL. "La sombra de una duda: Henry Helfant y el asilo diplomático rumano (1936-1939)"; A.PALENZUELA. "Aproximaciones biográficas y literarias al asilo consular y diplomático en la guerra civil"; R.ESTALELLA. "Tabaco, azúcar y humanitarismo: el asilo cubano durante la Guerra Civil Española"; J.SÁENZ. "Dos años prisionero de los rojos".

Gladius [Publicació de l'Institut d'Història Hoffmeyer], núm. XXV (2005): I.RUIZ. « La panoplia guerrera de la necrópolis de Villanueva de Teba (Burgos)»; A.GORGUES. "Les casques coolus-Mannheim de Vielle-Toulouse, remarques sur les transferts d'armement à l'époque républicaine dans les provinces occidentales"; F.QUESADA. « El gobierno del caballo montado en la antigüedad clásica con especial referencia al caso de Iberia, bocados, espuelas y la cuestión de la silla de montar, estribos y herraduras"; M.ALMAGRO. "Ideología ecuestre en la Hispania prerromana"; A.J.DOMÍNGUEZ. "Jinetes en Grecia y sus ecos en la Cultura ibérica"; E.SÁNCHEZ-MORENO. "Caballo y sociedad en la Hispania Céltica: del poder aristocrático a la comunidad política"; M.GABALDÓN. "Ponis, santuarios y guerreros: la dimensión ritual del caballo en el mundo galo"; V.MARTÍNEZ. "La espada de protocolo del sultán nazarí Muhammad V".

"Guerra y ejército en el mundo fenicio-púnico". XIX Jornadas de Arqueología fenicio-púnica (Eivissa, 2004), *Treballs del Museu Arqueològic d'Eivissa i Formentera*, 56 (2005): J.ALVAR. "Poliórcetica y guerra naval en el mundo fenicio"; R.REBOLO. "La armada cartaginesa"; J.GÓMEZ DE CASO, "El ejército cartaginés en la primera guerra púnica"; F.QUESADA. "De guerreros a soldados. El ejército de Aníbal como un ejército cartaginés atípico"; A.J.DOMÍNGUEZ. "Los mercenarios baleáricos".

Icaro. Boletín Informativo de la Asociación de Aviadores de la República (ADAR). [www.adar.es/icaro...]. Núm. 85 (abril 2006) [Selecció]: "Homenaje a la II República", "Ofrenda floral a dos pilotos de la Gloriosa. Cementerio El Molar"; "Homenaje Gandesa año 2006"; G.GUTIÉRREZ. "In memoriam Francisco Malagón"; C.DÍAZ. "Radiografía de la entretela del Dossier 3"; O.DE MARCOS y J.G.BILBAO. "Jacinto Montero Muñoz"; A.MAGNANI. "Cuando R. Franco quería bombardear Roma"; C.LÁZARO. "In memoriam Juan Capdevilla"; S.FIESTAS. "Más lejos del campo de batalla". Núm. 86 (juliol 2006): "Carta de Mirentxu de Haya. Encuentro de Mirentxu de Haya y F.Viñals"; A.BAÑÓN. "La Aviación ¿un juego de niños?"; C.DÍAZ. "Nuevas consideraciones acerca de la formación de aviadores españoles en la URSS"; A.VALLDEPERES. "Una memoria histórica del Campo de Aviación de la Senia, Tarragona"; I.MONTOYA. "Gandesa. Homenaje a las víctimas de la Guerra Civil 1936-1939".

Ristre, núms. 18-19-20 [2005-2006], [18] : J.A.ALCAIDE YEBRA. « Falcatas, la diferencia ibérica»; M.DEL REY VICENTE. "La batalla de Aljubarrota, 1385. La lucha por el poder en la península"; C.CANALES TORRES. "Los uniformes del Regimiento de Húsares de la Princesa durante la I Guerra Carlista"; M.DEL REY VICENTE. "Bernardo de Gálvez"; C.CANALES TORRES. "La Legión Británica en España: Organización y Reclutamiento"; M.J.ALONSO GONZÁLEZ y J.M.PEÑA LÓPEZ. "San Felipe del Morro. Puerto Rico"; M.GONZÁLEZ FERNÁNDEZ. "Filatelia Militar. El Faro del Morro de la Habana"; J.C.MERRILL. "Los primeros revólveres modernos (1800-1850)"; REDACCIÓN. "Banderas y estandartes de la Guerra de Emancipación Americana"; REDACCIÓN. "El Regimiento de Caballería (hoy RCAC Montesa número 3)"; [19]: M.DEL REY VICENTE. "La epopeya de Cortés"; REDACCIÓN. "Los uniformes del Virreinato de Nueva España";

J.B.AYALA. "La independencia de México: Hidalgo, Morelos e Iturbide"; A.QUESADA CARRIÓN. "Veracruz, la fortaleza de San Juan de Ulúa"; M.DEL REY VICENTE. "La expedición a México (1861-1862)"; M.DEL REY VICENTE. "Las banderas de la Guerra de Independencia Mexicana"; REDACCIÓN. "Filatelia Militar. El Regimiento de Infantería Mecanizado Saboya número 6"; [20]: J.A.ALCAIDE YEBRA. "Falcatas, la diferencia ibérica"; M.DEL REY VICENTE. "La batalla de Oriamendi"; J.L.ALONSO. "Don Pedro Antonio de Ceballos. El último esplendor de la gloria de España en América"; C.CANALES TORRES. "Nicolás de Bruges y el Regimiento de Húsares Españoles"; A.QUESADA CARRIÓN. "El castillo de San Marcos, la llave de La Florida"; M. DEL REY VICENTE. "Cartilla de uniformidad de la Armada de 1909"; REDACCIÓN. "El estandarte de los voluntarios chinos en la Guerra Civil Española".

De la Guerra. Revista digital de historia militar moderna y contemporánea [En línea] Maig 2006, núm. 0 i Juliol 2006, núm. 1 [Consulta, 27-07-2006]. Disponible en pdf. a: www.delaguerra.es/ejemplares/.: [0]: E.SOTERAS. "El Zepelín como arma de ataque"; D.NIEVA. "Pavía 1525. El último 'Crecy'"; J.M.FERNÁNDEZ. "Ficha técnica: El HMS Dreadnought"; A.MUÑOZ. "La ciudadela de Jaca. Una fortaleza con historia"; F.MEDINA. "El cerco de Cholm. La Wehrmacht se retira". [1]: F.MEDINA. "La batalla de Hué"; D.NIEVAS. "Artes marciales occidentales en la Edad de la Pólvara"; E.SOTERAS. "La Guerra de Crimea"; J.M.FERNÁNDEZ. "Ficha técnica: El portaaviones. El arma maestra (I)"; I. DEL HOYO. "Mons 1914. La última batalla del ejército profesional británico"; R.GALVAN. "Los mitos del 98. Cavite: madera vs. acero"; J.VERAMENDI. "Mayo de 1940: el corps de cavalerie en acción. La primera batalla de blindados de la historia (I)"; "Fuentes y Bibliografía".

A G E N D A :

Calendari extractat de les activitats programades de l'Any Cabrera

(Falset, La Sènia, Santa Bàrbara, Alcanar, Móra, Amposta, Morella, Beseit, 25-02 / 27-12-2006)

Data	Jornada	Actes
25-02-2006	El Carlisme al Priorat	Conferència " <i>Ramon Cabrera i el setge de Falset</i> ", de Francesc Closa; Itinerari carlí; visita guiada a Porrera, i exposició dedicada a Josep Pellicer Fort
22-04-2006	Itinerari carlí al voltant del riu Sènia	Recorregut pel nucli històric d'Ulldecona i visita al castell.
14-05-2006	La violència de les guerres carlines a Santa Bàrbara i les planes	Acte a l'Ajuntament; sobretaula historicoliterària i recorregut pels voltants de la Creu del Coll.
20-05-2006	Itinerari carlí Alcanar, Sàlde-Riu, Vinaròs	Recorregut; presentació del llibre <i>L'atac carlista a Alcanar</i> , a càrrec de Joan Baptista Beltràn.
3 i 4-06-2006	III Fira del Llibre i de l'Autor Ebrencs (Móra)	Presentació de llibres relacionats amb la figura de Ramon Cabrera i el Carlisme.
8-07-2006	Itinerari carlí a Amposta	Conferència " <i>Ocupació carlina de l'últim tram de l'Ebre</i> ", a càrrec de Màrius López; itinerari al castell.
14-08-2006	Presentació del programa del bicentenari a Morella	Presentació i taula rodona " <i>Significació històrica del general Cabrera</i> ".
23-09-2006	Jornada sobre Ramon Cabrera al Matarranya	Conferències de Pedro Rújula, Núria Sauch, Joan Lluís Camps i Joaquim Monclús; recorregut històric pel Matarranya, a càrrec d'Alberto Moragrega
30-09-2006	La Morella de Cabrera i els carlins	Itinerari per Morella
20-10-2006	Presentació de llibre, a	Presentació del llibre <i>Set anys de guerra civil a la Ribera</i>

	Móra	<i>d'Ebre (1833-1840)</i>
26/29-10-2006	Congrés Internacional Ramon Cabrera i el fenomen carlí (Tortosa)	Exposicions, itineraris i audiovisuals; estrena de l'obra de teatre <i>De la pàtria i la diòcesi</i> , del Grup Teatral Planer de Santa Bàrbara.
4-11-2006	Taula rodona a Morella	Taula rodona sobre la figura de Cabrera a la literatura de ficció; presentació del projecte de restauració del castell carlí de Flix, a càrrec dels Serveis Territorials de Cultura de les Terres de l'Ebre.
6/8-12-2006	Actes commemoratius a Morella	Projecció del documental sobre Ramon Cabrera de la sèrie " <i>Paisaje con figura</i> ", d'Antoni Gala; taula rodona, " <i>El general Cabrera, el nostre avantpassat</i> "; conferència de Conxa Rodríguez " <i>Cabrera a l'exili</i> ".
27-12-2006	Dia del Bicentenari, a Morella	Ofrena davant la placa commemorativa del castell.

[www.irmu.org]

IV Congreso Internacional sobre Fortificaciones, "Las fortificaciones y el mar" (Sevilla, març 2007)

Organitza: Ayuntamiento de Alcalá de Guadaíra, Delegación de Patrimonio Histórico Naval y Museo de la Ciudad.

Termini: 30 de setembre de 2006

Secretaria: Casa de la Cultura, Carrer General Prim, 2 (41-500 – SEVILLA); tf. 95-561 14 88; em. patrimonio@alcalaguadaira.org.

XVIII Jornades d'Estudis Penedesencs. "El Penedès dins la Catalunya Moderna (Vilafranca del Penedès, Vilanova i la Geltrú, el Vendrell, 29 i 30 de setembre i 6 i 7 d'octubre de 2006)

Organitza: Institut d'Estudis Penedesencs.

Seccions de les ponències: 1. Política i institucions, 2. Societat, món urbà i món rural, 3. Població, demografia, 4. Cultura i mentalitats, 5. Ciència i tecnologia, 6. Art i Literatura, 7. Tradicions i Folklore, 8. Territori i paisatge

Termini: de presentació de les comunicacions, l'1 de setembre de 2006

Quota: Cap. La participació a les Jornades és gratuïta

Secretaria: Comissió organitzadora, plaça Jaume I, 5 interior (08.720 – Vilafranca del Penedès); C. Sant Pau, 13, 1r. apartat de correus 119 (08.800- Vilanova i la Geltrú); Em. secretaria@iepenedesencs.org

Exposició temporal: "Pirates, un viatge a través de la història de la pirateria"

(Museu Marítim de Barcelona, fins el 15 d'octubre de 2006)

Organitza: Consorci de les Drassanes Reials i Museu Marítim de Barcelona, Av. de les Drassanes s/n (08.001 – BARCELONA); tf. 933 429 920; em. m.maritim@diba.es; www.museumaritimbarcelona.org

Lloc: Sala de les Naus de la Generalitat

Activitats: Mostra i activitat teatralitzada; visita comentada per a adults, els diumenges al matí

Tema: Evolució dels mètodes, armes i implicacions socioeconòmiques dels fenòmens de pirateria i cors.

I Jornades “L’Aviació i la Guerra Civil. Història i patrimoni. 1936-1939”

(Santa Margarida i els Monjos, 20-21 d’octubre de 2006)

Organitza: Ajuntament de Santa Margarida i els Monjos, Associació d’Aviadors de la República, Taller de Projectes de la Universitat de Barcelona, Direcció General de Recerca del DURSI, Institut d’Estudis Penedesencs

Activitats: Conferències, ponències d’anàlisi, comunicacions i exposició de plafons informatius i de divers material de difusió

Àmbits: 1) Anàlisi i recerca històrica del paper de l’aviació dins la guerra. 2) Patrimonial, sobre els projectes de recuperació d’espais

Secretaria: Ajuntament de SMM; tf.93-898 02 11; em. jornades@aviacioiguerracivil.org; web. www.aviacioiguerracivil.org

XXXIIIè Col·loqui de la Societat d’Onomàstica (Montblanc, 21 i 22 d’octubre de 2006)

Organitza: Societat d’Onomàstica, Centre d’Estudis de la Conca de Barberà i Arxiu Comarcal

Àrees d’estudi: L’obra de Joan Coromines a la Conca de Barberà; Toponímia i antroponímia a la Conca de Barberà; Interdisciplinarietat i onomàstica

Termini: 21 d’octubre de 2006

Secretaria: Arxiu Comarcal de la Conca de Barberà, Raval Santa Anna 12 (43.400 – MONTBLANC), tl., 977-860492; em. acconcadebarbera.cultura@gencat.net i cecb@tinet.org

Beca de Recerca Ciutat de Figueres 2006 (Figueres, 31 d’octubre de 2006)

Convoca: Ajuntament de Figueres

Característiques: Projecte d’investigació inèdit en el camp de les ciències socials i humanes, prioritàriament en l’àmbit de la història i la geografia, referit a la ciutat de Figueres

Dotació: 4.600 euros

Termini: 31 d’octubre de 2006

Secretaria: Arxiu Municipal de Figueres, plaça de l’Ajuntament, 12 (17.600 – FIGUERES)

III Congrés d’Història Marítima de Catalunya (Barcelona, 22-24 de novembre 2006)

Organitza: Museu Marítim de Barcelona

Àmbits: La vida a bord, la formació de la gent de mar, l’organització dels diferents col·lectius professionals, els conflictes socials i laborals en el sector marítim, la vida quotidiana, etc.

Quota: 120 euros (90 per als estudiants i els Amics del MMB)

Secretaria: Àrea de Gestió, tf. 933 429 920, fx. 933 187 876; em. activitats.mmaritim@diba.es

Calendari extractat de les activitats programades en la commemoració del 70è aniversari de l’Hospital de Sang de Cambrils (Cambrils, 27-09 / 09-11-2006)

Data	Activitat	Lloc / Protagonistes
27-09-2006	Xerrada: “Introducció a la Guerra Civil a Cambrils”	Josep Bertràn Cuders
02-10-2006	Exposicions: “Les Biblioteques populars en la pau i en la	Biblioteca Pública Municipal

	guerra”, i “L’Hospital de Sang de Cambrils als documents”	Centre Cultural i Ocupacional
04-10-2006	Xerrades: “L’Hospital de Sang de Cambrils”, i “Notes sobre l’Hospital de Sang de Cambrils durant la Guerra Civil”	Anna Isabel Serra Masdeu, i Manel Tarés Lagunas
11-10-2006	Taula rodona: “Un hospital en la xarxa de sanitat de guerra”	Josep Sánchez Cervelló, Ignasi Martí, Jesús Oliva, Joaquim Aloy, Pere Clua
18-10-2006	Projecció: “Documentals Independents”	Centre Cultural i Ocupacional
19-10-2006	“Una estona amb la poesia: poesia de la Guerra Civil”	Grup de teatre Xerinola
22-10-2006	Visita guiada a l’Hospital de Sang	
26-10-2006	Exposició: “Amb un altre objectiu. Victor Horn, un fotògraf alemany a la Guerra Civil”	Centre Cultural i Ocupacional
09-11-2006	Projecció: “Por quién doblan las campanas”	Centre Cultural i Ocupacional

[Arxiu Municipal de Cambrils, tf. 977-794579, em. arxiu@cambrils.cat]

Congrés Internacional “La Guerra Civil Española” (Madrid, 27, 28 i 29 de novembre de 2006)

Convoca: UNED

Coordinador: Santos Juliá, catedràtic d’Història Social i Pensament Polític, de la UNED

Àmbits temàtics: 1) Fractura de la democràcia a Espanya, 2) Política, guerra, intervenció estrangera, 3) Societat, economia, vida quotidiana, 4) Discursos, mites, imatges, art, propaganda, 5) Víctimes, repressió, exili, 6) Llegats i memòries de la Guerra Civil

Inscripció: 25 euros

Termini: De les comunicacions: 23 de juliol de 2006

Secretaria: Secretari del Congrés: Hugo García, congresoguerracivil@secc.es; Cap de premsa: Rosa Valdelomar, tf. 91-3109921; 91-3100246; premsa@secc.es

Informació: www.congresoguerracivil.es

Convocatòria de treballs per publicar a *El Baluard* (Sarral)

L’any 2007 amb motiu de la celebració del 25è aniversari de la revista *El Baluard* es preveu l’edició d’un nou Recull de Treballs, el IV.

Organitza: El Baluard, Sarral.

Tema: Lliure, relatiu a Sarral o als serralencs.

Termini: De presentació d’originals: 30 de juny del 2007

Data d’aparició de la miscel·lània: Desembre de 2007.

Recepció dels treballs: rpuig@tinet.fut.es i fgraupuig@telefonica.net

[JMTGP]

A *Carn!* ; Publicació electrònica d’Història Militar Catalana

Productor: Manel Güell [mguell@altanet.org]; **Col·laboradors:** Ramon Perelló, Joan-Hilari Muñoz i Sebastià, Robert Vallverdú, Pineda Vaquer (IRMU), Josep M. Grau, Roser Puig i Tàrrach, Josep M. Güell, Jordi Rovira, Núria Florensa i Soler; **Disponible a:** <http://perso.wanadoo.es/ramon19630427> ; a la secció de Notícies de la web de l’IRMU, www.irmu.org, i a la d’enllaços de www.delaguerra.org.

A Carn! no es considera responsable de l’opinió, tendència ideològica o contingut empíric que puguin semblar indicar o expressin les col·laboracions i articles que publica.